

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Theologia Universa**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Tractatus VI. Resolutiones Singulares ad Hæresim, & Partes Hæreticorum,
ac Curatores animarum ubique pertinentes.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38477

TRACTATUS SEXTUS.
RESOLUTIONES
SINGULARES
AD HÆRESIM
ET PARTES HÆRETICORUM
AC CURATORES ANIMARUM

Ubi Pertinentes.

*SYMMVLA Materia. De Dubio in fide. Relapso in hæresim. Professione externa fidei. Vsa car-
nium. Templis hæreticorum, Officiis, Beneficiis, Bonis inique possessis &c. De Libris hæreticis, aliis
que prohibitis, Cibis vetitis. Communicatione cum hæreticis. Pænit. Disputatione. Educatione libe-
rorum. Stylo veteri. Matrimonio. Sponsalibus. Baptismo apud hæreticos. Horum panis lege com-
munitis &c. Resolutiones pro Missione Castrensi, Navali &c. Singula prædicta per plures quæstiones,
tractata & resoluta.*

QUÆSTIO PRIMA.

De homine in Fide dubio.

AN pro Hæretico habendus sit, qui deprehenditur in aliquo puncto fidei dubitare?

Respondeo cum distinctione. Si dubium illud con-
iunctum sit cum animi pertinacia, per quam re debite
examinata, vult adhuc scienter in suo dubio permane-
re, & illum fidei articulum v. g. Purgatorium, tantum
pro dubio habere, iudicare debet Confessarius illum
verè hæreticum esse, neque potest durante eo statui illi
absolutionem impertiri: idque colligitur ex iure, *Cap. r.
de hæreticis*. Si autem talis dubitatio procedat tantum
ex scrupulo conscientie, orto ex cogitationibus in-
deliberatis, quibus dubitans non consentit, sed para-
tus est instructionem admittere, & Ecclesie iudicio se
conformare, talis censeri non debet hæreticus, & à
peccatis suis absolvi potest. Signum autem moraliter
certum est, dubitationem non esse hæreticam, si ipse
ex tali dubio, & conflictu magnam animi molestiam
& displicentiam percipiat, & colligitur ex *Cap. & pen-
sandum est, D. 6. & ex Reginaldo Part. 2. Quæst. 2.*

Excusandus tamen ab hæresi non esset Catholicus
non omnino rudis, qui ob auctoritatem hæretici Præ-
dicantis, aut sui parentis, de aliquo puncto fidei du-
bitare pergeret, nullum requirens, aut admittens suæ
dubitacionis remedium. Quia motivum illud non pot-
est præbere fundamentum in dubio liberè persistendi
tali homini non ignorantem communem Ecclesie au-
ctoritatem & consensum oppositum.

Quædam huc pertinentia de varia Ignorantia in pun-
ctis fidei, vide supra *Tom. 1. Cap. 2. Art. 4. Pag. 16.*

QUÆSTIO II.

De relapsis in hæresim.

AN Missionarii ex potestate ordinaria possint ab-
solvere Relapsos in hæresim?

Respondeo, ex ordinaria non posse, maximè si
hæresim antea judicialiter abjuraverint: remittendi er-

gò sunt illi ad suos Episcopos, aut alios, qui ad hoc
peculiarem potestatem à Sede Apostolica acceperunt.

QUÆSTIO III.

Professio fidei externa.

AN teneantur aliquando Catholicici fidem suam ex-
teriùs profiteri?

Respondeo, Jure divino & naturali dari præceptum
fidem aliquando exterius profitendi: Primo, quando
aliàs magnus honor Deo subtraheretur, vel magna ini-
uria illi inferretur, v. g. si hæreticus conculcasset imagi-
nes, & spes esset id impediendi, si Catholicus declararet
illam injuriam suo animo, & fidei adversari. Secundo,
tenetur fidem suam profiteri, quando inde pendet
magna utilitas proximi, v. g. multorum conversio: vel
ex silentio perverfio aliorum, aut grave scandalum, cui
contingeret in particulari casu periculum gravioris mali
ab externa fidei Confessione excusare. Patet hoc præ-
ceptum ex verbis Apost. ad Rom. 10. *Corde creditur ad
justitiam, ore autem Confessio fit ad salutem*. Ut enim
aliquis sit in Ecclesia Christi, quæ est visibilis, necesse
est ut aliquando per externam, & visibilem Professio-
nem se illius Ecclesie membrum agnoscat, uti patet
TT.

Abfit igitur à Catholico peccatore pestifera illa Pænitenti-
corum persuasio, quæ existimant sufficere suam fidem
soli Deo cognitam esse: de cætero liberum matere. Res-
vire tempori, velificari fortunæ, in externa Religione
specie Principum placitis obsecundare.

At non advertunt illi, Deo notam esse non tantum in-
ternam fidem, sed etiam hanc externam perfidiam, quæ
se veræ Ecclesie membrum profiteri recusant. Hoc per-
fidie genus si lex Christiana permisisset, in surgentibus
persecutionum procellis, nulli olim in Ecclesia Christi
fidei Athletæ, nulli Confessores, nulli Martyres exis-
sissent, qui tamen non dubitarunt sibi ad salutem neces-
sarium, potius bonorum jacturam, & carceres, & me-
menta & mortem ipsam sustinere, quam in simularia
fidei professione se Principum placitis accommodare.

Hand
ki

The
log
D. II

Quisquis hoc tempore novam illam simulandi normam læctatur, novum quoque Cælum quærat necesse est.

QUÆSTIO IV.

Interrogati de fide silentium.

AN interrogatus de sua fide in odium religionis, auctoritate sive privatâ, sive publicâ, possit aliquando silere, aut tergiversari, dicendo se non velle, aut non teneri ad talia respondere?

Respondeo, de publicâ negativè, juxta illud Christi Luca Cap. 19. *Qui me erubuerit, & meos sermones: hunc Filius hominis erubescet, &c.* Nec refert quod Tyrannus aut judex non habeat jus eum de sua fide interrogandi: quia obligatio respondendi in tali casu non fundatur in potestate judicis, sed in jure, quod Deus habet, ne fides vel divinus honor detrimentum patiatur, aut proximi scandalifentur &c. Neque excusat gravis metus, tum ob prædicta, tum quia inartile plerumque est eo casu declinare responsum: coguntur enim interrogati palam edicere quid sentiant, & tergiversatio facile parit scandalum, & fidei contemptum. Quia tamen, quando interrogatio fit ab homine privato, taciturnitas aut elusio responsionis (dicendo v.g. quid tua refert) est quidam interrogantis contemptus, ideo censent plures interrogatum tacere posse, vel interrogantem eludere, si tamen nullum inde sequatur detrimentum honoris divini, vel scandalum proximi.

QUÆSTIO V.

Restrictio, æquivocatio in Fide.

AN Catholicus de fide interrogatus possit uti restrictione non purè mentali, quæ oritur ex circumstantiis extrinsecis, aut verbis æquivocis, aut amphibologicis, per quæ præsentis fidei negationem intelligant, etsi loquenti aliud significent?

Respondeo negativè. Quia ex tali responso eadem mala sequuntur in animis audientium, idemque fidei contemptus, qui sequeretur ex simplici fidei negatione: ergo ejusmodi responsa in materia fidei debent esse graviter prohibita, propter damna gravissima inde consequentia. Hinc graviter peccaret, qui interrogatus auctoritate sive publicâ, sive privatâ, diceret se esse Puritanum, etsi per hoc in animo intelligeret, se esse amatorem puritatis. Item, qui negaret se esse Papistam, intelligendo, se non esse de familia Papæ: Aut negaret se esse Catholicum Romanum, intelligendo, natum Romæ: aut qui diceret Sanctos non esse colendos, scil. cultu divino: aut se damnare cultum Imaginum, etsi per hoc, imagines daemonum, solâ mente subaudiret.

QUÆSTIO VI.

Interrogatus de Sacerdotio.

AN Presbyter, ut evadat periculum, possit (salvâ fide) negare se esse Sacerdotem aut Religiosum?

Respondeo affirmativè: Quia per hoc nullo modo negat se esse Catholicum: potest enim esse Catholicus abique ordine sacerdotali, aut statu religioso.

QUÆSTIO VII.

Ufus carnum inter hæreticos.

AN licitum sit Catholicis, imminente gravi periculo, veluti carnibus inter hæreticos tempore ab

R. P. Arsdæck, Tom. II.

Ecclesia prohibito, ne ab iis pro Catholicis habeantur?

Respondeo affirmativè, si incommodum aliâs incurrendum sit notabile, non solâ irritio, aut levis contemptus. Quia præceptum Ecclesiæ non solet obligare quando ejus observatio cum gravi incommodo conjuncta est. Neque potest illa comestio prudenter haberi pro negatione fidei. Satis enim constat Catholicos multis de causis uti cibis aliâs prohibitis, v.g. ratione valetudinis, aut dispensationis.

Sed quid si hæreticus expressis verbis invitet Catholicum ad esum carnum tempore prohibito, ut hoc signo probet an verè sit Catholicus, vel carnes illi apponat expressè in contemptum præcepti Ecclesiastici?

Respondeo illicitum esse tali casu vesci carnibus, etsi grave incommodum instaret: nisi Catholicus expressè protestetur, se cibis illis uti salvâ suâ fide, ob valetudinem, aut alias legitimas causas sibi cognitâs. Quia alias in illis circumstantiis comestio cibi interdici determinatur ad significandum defectionem à fide, & obedientiâ Ecclesiæ; quæ defectio ex nullo sine aut ratione potest honestari. Utamque Responsionem confirmat resolutio Apostoli in casu non dissimili, 1. ad Cor. 10. ubi interrogatus an liceret idolothya, id est, cibos idolis oblatos manducare; sic ait, Si quis vocat vos infidelium & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam: si quis autem dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, & propter conscientiam.

QUÆSTIO VIII.

Templa, Conciones, Preces Hæreticorum.

AN licitum sit Catholicis in Angliâ, aut Hiberniâ, nullo prætextu templa Hæreticorum adire, & eorum concionibus, psalmodiis, aut precibus interesse?

Respondeo negativè. Si enim post diuturnam disceptionem censuerunt in præcipuis Europæ Universitatibus viri doctissimi. Idque demum expressè declaravit Pius V. in Bulla ea de re missâ ad Catholicos Angliæ, 10. Kalendas Octobris anno 1606. ubi sic loquitur: *Cogimur monere vos atque obtestari, ut nullo pacto ad hæreticorum Templa accedatis, aut eorum Conciones audiat, aut cum illis in Ritibus communicetis. Non enim licet vobis hac facere sine detrimento Dei cultus, & vestra salutis &c.* Fundamentum hujus declarationis est, quod per Regum edicta, & communem populi acceptionem, talis frequentatio cœperit in illis Partibus haberi pro signo defectionis ab Ecclesia Romana, & obedientiæ Regi in sacris exhibitæ, tanquam supremo capiti Ecclesiæ Anglicanæ, ad eum ut ipsi hæretici non dubitarent tales, tanquam Ecclesiæ Romanæ desertores, suæ Sectæ annumerare. Pro negotiis tamen purè politicis licitum est Catholicis unâ cum hæreticis ad templa convenire, v.g. ut de rebus regni, aut civitatis consultatio habeatur.

In Hollandiâ tamen aut Germaniâ, per se illicitum non est Catholicis hæreticorum concionibus aliquando justâ de causa interesse, v.g. ut eorum doctrina melius refutetur. Quia talis frequentatio in Hollandiâ non est recepta pro externa hæresis professione,

Hh 2

iii

uti in Anglia factum est. Dixi, *per se*, quia rudibus, & in fide infirmioribus, etiam in Hollandia illicitum est hæreticorum conciones audire, quando timetur inde morale periculum perversionis.

QUÆSTIO IX.

Officia in templis hæreticorum.

AN liceat Catholico in templo hæreticorum agere ædificum, aut organistam, aut pulsare campanas, quibus illi ad templum convocantur?

Respondeo negativè: Quia exercendo illas functiones directè cooperatur ritibus hæreticorum, quod est per se malum, adeoque nullâ spe lucri potest reddi licitum aut honestum. Et ita resolvit *Lessius Opus. posthumo v. Hæretic. casu 11.* Quod si quis pulset organa, aut campanas in templo hæreticorum eo tantum tempore, quo ibi congregantur cives aut mercatores, ut tractent de commerciis aut negotiis civilibus, uti sæpè in Hollandia, & alibi contingit, non censetur per hoc cooperari ad promovendum ritus, sed civiles tantum functiones hæreticorum, quod per se illicitum non est.

QUÆSTIO X.

Bona ab Hæreticis possessa.

AN Catholici possint emere bona aliorum Catholicorum injusto Bello ab Hæreticis occupata?

Respondeo, id fieri posse variis modis. Primò, univèrsim quando censeri potest illa esse Dominorum voluntas. 2. Quando ad bonum Commune id Ecclesia, aut Pontifex decernit: Et hoc conforme est Resolutioni Sacræ Congregationis Inquisit: quæ ad quintum casum Francisci Longobardi Ordinis Minorum missionarii Tuneti in Africa, Respondit, Bona Christianorum à piratis capta posse fideles absque noxa mortali, & onere restitutionis, emptione, donatione, venditione, aut alio quocumque legitimo Titulo sibi accipere, ac in proprios usus convertere, non obstantem quod sint in bello injusto capta. Quæ Resolutio approbata fuit ab Urbano VIII. anno 1630. 25. Julii, ut exstat apud Peyrinum, & apud Verjuys Tract. 4. Art. 13. Meritò tamen aliqui in Congregatione addebant, requiri animum restituendi sic empta, recepto pretio dato, si rerum emptarum Dominus compareat. 3. Quando Principes seculares Catholici & Hæretici per pacta aut concordata pacis statuerunt, ut Hæretici possint illa bona habere, & de iis disponere. Et in Praxi constat sic fieri in Germania, & Hollandiâ, & quandoque in Anglia, nullo Theologo rerum perito ipsis scrupulum movente. Censeri autem possunt illi sic emendo subire onus restituendi, si fieret illa rerum revolutio in qua ipse venditor Hæreticus restituere cogeretur. Et sane plures ob causas multò conducibilius videtur, bona illa tali emptione in manus Catholicorum devolvi, qui tantò potentius possunt negotium Fidei protegere ac propagare, quam si ea penes Hæreticos perpetuò permanent. Et huic Resolutioni mecum subscripserunt præstantes in Belgio Theologi P. *Jacobus van Caloen* studiorum aliorum tunc Præfectus, & P. *Joannes Pollenier* S. Theol. Professor Lovanii, & plures alii.

Quod si nec censetur adesse Dominorum voluntas, nec Reipublicæ, aut Principum legitimus consensus, qualem supra casus requirit, haud dubiè im-

probanda esset praxis illorum qui nullâ habitâ priorum Dominorum ratione, illos in talium bonorum emptione prævenire, aut excludere conarantur, quales alibi reperiri aliquos post recentem Cromwell invasionem, adeoque non excusandos, merito censet F. *Bonaventura Keon* S. Theolog. Lector Juris, & F. *Antonius Robus* S. Theolog. Prof. & Præfectus, viri doctissimi, natione Hiberni, & in illis partibus rerum periti.

QUÆSTIO XI.

Beneficium à Patrono hæretico.

AN Catholicus validè, & licitè accipiat Beneficium Ecclesiasticum à Patrono hæretico.

Respondeo affirmativè cum *Lessio supra Cas. 6. b. Sanchez de Matr. Lib. 3. Disp. 22. Num. 31.* nempe sit hæreticus toleratus, non verò publice denunciatus. Quia censetur illi hæreticum toleratum non perdere jus patronatus post Extravagan. *evitanda scandala*, per quam Ecclesia permittit Catholicis cum tali hæretico communicationem propter bonum commune, & ne alias ex tali collatione, si esset invalida, plurima dubia, & turbationes occurrerent, in Catholicorum potius quam hæreticorum detrimentum. Debet tamen peti approbatio legitimi Ordinarii, hæc enim requiritur, etsi patronus conferens Beneficium esset Catholicus.

Sed quæres porrò. Utrum licitum sit Catholico dare pretium patrono hæretico, qui alias beneficium alteri hæretico collaturus est.

Respondeo affirmativè, Si pretium illud non detur Titulo emptionis beneficium Ecclesiastici, illa enim esset Simonia, sed tantum ex intentione sic redimendi sive impediendi vexationem Ecclesiæ, quam in publico patitur per hoc quod beneficium hæretico aut alteri indigno conferatur, etsi per hoc indirectè procuret beneficium ad se deveniat. Ita etiam resolvit *Verjus Tract. 4. Art. 12.* citans *Sotum, Pontium, Caspary, Vericelli &c.*

LIBRI HÆRETICORVM.

QUÆSTIO XII.

Quomodo prohibiti.

AN, & quomodò hæreticorum Libri Catholici prohibeantur?

Respondeo: Graviter prohiberi, tam in Bulla Cœnæ, quam in Indice librorum prohibitorum edito à Pio IV. qui habetur in fine Tridentini.

Vi Bullæ Cœnæ incurrunt excommunicationem Pontifici reservatam, quicumque libros hæreticorum hæresim continentes, vel de religione tractantes, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, scienter legunt, retinent, imprimunt, aut quomodocumque defendunt. Sic enim sonant verba Bullæ, quæ quatuor articulis expressè prohibet, lectionem, retentionem, impressionem, & defensionem.

Nomine, libri hæretici, in ordine ad hanc censuram, non comprehenditur brevis epistola, aut opusculum hæretici, ut docet hic *Lugo Disp. 21. Num. 1.* prohibentur tamen illa per Bullam Pii IV.

Neque illà censurâ continetur liber auctoris Catholicus, quamvis hæreses aliquas contineat. Neque

liber Catholicus, cui hæreticus notas apposuit, modò notæ illæ sint libro minores, sic ut totum opus moraliter dici possit liber auctoris Catholicæ potius quàm hæretici. Ita Suarez & Lugo *suprà num. 47.* Tales tamen libri prohibentur per Bullam Indici Pii IV. quamvis non sub pœna excommunicationis Pontifici reservatæ.

Peccat retentione, qui etiam apud alium, librum hæreticum deponit, vel qui ab alio depositum apud se servat: Tenetur autem talem librum in Episcopi manus consignare.

Peccant defensione, qui dogmata talis libri positivè laudant, aut librum ipsum divulgant, aut impediunt ne ab aliis ad Episcopum deferatur.

Excusat *Legentem* à morali, & consequenter à censura, parvitas materiæ. Talis est juxta *Casropalaum* lectio decem linearum, juxta *Sanchez* lectio unius paginæ ex libro in folio majori, *Lugo* tutius ad medium circiter paginam restringit.

Si quis autem sciens, & volens audiat alium, librum hæreticum sibi prælegentem, peccat quidem ordinariè graviter ob periculum perversionis, & aliquando ob scandalum aliorum, non tamen incurrit censuram, ac proindè potest talis à quovis Confessario absolvi. Ratio autem horum est, quod Bulla utatur terminis tantùm prohibentibus *lectionem libri hæretici*, adeoque ubi non est *lectio*, & *liber*, & *auctor* propriè *hæreticus*, censura per Bullam lata non incurritur. Verba enim legis, quæ pœnam important, in proprio, & rigido sensu sunt interpretanda.

Idem dicendum est, quando Confessarius aut Parochus deprehendit aliquem retinuisse quidem, aut legisse malà conscientia librum hæreticum, ignorasse tamen excommunicationem illi rei annexam fuisse, talem enim poterit Confessarius quilibet absolvere, & monere de censura, & de libro quam primum in manus Episcopi tradendo. Si autem sint libri hæreticorum, qui tantùm tractant v.g. historiam, aut medicinam, sed aliquas tamen hæreses hinc inde admixtas habeant, curandum est ut hæreses oblitterentur, vel legendi facultas ab Ordinario obtineatur.

Q U Æ S T I O XIII.

Particularia de libris hæreticis, & prohibitis.

§. I.

Quæritur ulterius primò. An qui se sentit in fide firmum, & à periculo lapsus securum, qualis est aliquis Prælati aut Episcopi, teneatur ille à libri hæretici lectione abstinere?

Respondeo affirmativè, si legendi facultatem non obinuit; ita Card. Lugo *de fide Disp. 21. Sect. 2. §. 2.* Quia etsi quis in præsentis statu eam firmitatem sentiat, fiet tamen potest ut pedetentim liberiori lectione ab ea firmitate recedat. Quis enim sapientior, & in divina lege instructior fuit Salomone? blando tamen commercio cum uxoribus, & ritibus gentium ad idola defecit. Hæreticorum libri sub eleganti stylo, tanquam in calice aureo, errorum venena propinant, & ubi leviora quædam fidei suæ dogmata sub verosimili quadam specie proposuerunt, lectoris animum ita paulatim expugnant, ut incipiat etiam circa graviora fidei fundamenta vacillare, uti in firmioribus Ecclesiæ columnis aliquando experientia comprobavit. Et quam-

quam in persona quadam particulari contingeret hujusmodi lectionem parùm aut nihil esse periculosam, si tamen omnibus, qui de se idem persuaderent, lectio illa permessa foret, facile sequeretur grave fidei detrimentum; ac proinde prudenter hæc lex omnibus abique personarum exceptione ab Ecclesia præscribitur. Adde, lectionem hanc interdicti, non ob solum periculum damni lectoribus secuturi, sed etiam in pœnam auctoris libri hæretici, qui non leviter sentire solent alios à sui operis lectione arceri.

§. II.

Quæritur secundò. An famulo Catholico licitum sit Domino id imperanti librum hæreticum prælegere?

Respondeo cum distinctione. Si id jubeatur expressè in contemptum fidei, nullo modo potest famulus parere. Si autem imperetur ad alium finem indifferenterem v.g. quia Domino id commodum, aut jucundum est, & famulus ad legendum gravi metu adigatur, per lectionem illam non incurret lethale peccatum. Ratio est, quia imprimis non peccabit contra præceptum divinum, cum lectio illa, abstrahendo à præcepto humano, per se non sit prohibita, neque ut suppono ipsi famulo periculosa: à præcepto autem Ecclesiæ propter gravis incommodi metum excusabitur. Idem sentit Sanchez Tom. 1. Lib. 2. Cap. 10. Num. 49. & Lugo *de fide Disp. 12. Sect. 2. §. 3. Num. 79.*

§. III.

Quæritur tertio. Si Liber hæretici complectatur plures partes, aut volumina, an qui unum legit in quo de hæresi aut religione non tractatur, incurret excommunicationem contra legentem libros hæreticorum?

Respondeo negativè. Quia pars illa per se unus liber esse videtur, qui cum hæresim non contineat, non videtur præbere materiam huic excommunicationi. Idque confirmat Lugo *Disp. 21. de fide Sect. 2. §. 1. Num. 56.* ubi ait negari non posse aliquando eundem auctorem idem argumentum pluribus Tomis ita profæqui, ut sint Tomi & libri inter se diversi, sic ut prohibito uno alii non prohibeantur. Et hoc, inquit, videmus in usu sacre Congregationis Indici, quæ aliquando solum unum Tomum alicujus auctoris interdicit, non verò cæteros ejusdem, licet sint de eodem argumento conscripti. Consentit Sanchez *in Præcept. Tom. 1. Lib. 2. Cap. 10.*

§. IV.

Quæritur quartò. An licitum sit Filio Catholico Typographi hæretici, qui libros hæreticos imprimunt, in officina domestica typos ordinare, torcularia premere, aut chartas apponere?

Respondeo cum Layman *Lib. 2. Tract. 3. Cap. 13. Num. 5.* hæc ei non licere, nisi gravis omnino causa excuset. Quia istæ actiones verè comprehenduntur sub nomine *impressionis* libri hæretici, quæ sub pœna excommunicationis interdicta est. Si tamen ejusmodi filius ad fidem conversus, non possit sine gravissimo incommodo patrem deserere, poterit ad breve tempus istas actiones exercere. Siquidem hæreticum scriptum typis ordinare, sicut & illud trans-

transcribere, per se malum non est, si malus finis non intendatur; neque lex Ecclesiastica id prohibens censetur in tam gravi necessitate obligare.

§. V.

Queritur quintò. An liceat Catholico compingere libros hæreticorum?

Respondet Lessius, ea de re consultus, in *Postb. verbo, Hæret. Libri. Casu 8.* spectando jus naturæ, inquit, non damnarem juvenem illum librorum hæreticorum compactorem, præsertim si aliâ ratione victum querere non potest: inter alios enim libros per accidens etiam compingere libros hæreticorum per se malum non est, & abstinendo non impedit eorum lectionem, quia non deerunt alii qui compingant, & non compacti adhuc legi poterunt: præsertim cum tanto quod dixi suo incommodo.

Bulla tamen Cœnæ excommunicat etiam habentes tales libros, & ex hac parte possit aliquando esse illicitum, nam consuetudo contraria non videtur adhuc legitime præscripta, ita Lessius.

§. VI.

Queritur sextò. Utrum in Belgii Provinciis confœderatis, licitum sit apud se habere libros hæreticos?

Respondet Lessius *suprà casu 14.* se vix dubitare quin olim Bulla Cœnæ id prohibens fuerit in istis Provinciis recepta, sicut in reliquo Belgio, saltem quoad illum articulum de hæreticis, & libris hæreticorum: & quamvis ibidem secuta sit religionis mutatio, tamen apud Catholicorum ceterum Bullæ admissionem non desisse.

Quod si opponas, Catholicos forte cœpisse uti moribus contrariis, & jam elapsos esse 40. annos necessarios ut contra legem canonicam legitime compleatur præscriptio, uti communiter Doctores tradunt, & colligitur ex Cap. *Fiant*, de consuetud. Respondeo, non satis constare consuetudinem illam bonâ fide, & apud viros timoratos illic passim receptam, adeoque probandum non videri, ut tales libri à Catholicis sine facultate retineantur.

§. VII.

Queritur septimò. An hæreticus ad fidem conversus, in partibus hæresi infectis possit vendere libros hæreticos, quos antea habuit? Item, an possit dividere libros hæreticos, quos hæreditate à parentibus accepit?

Ad primum dico, posse dividere illis qui facultatem habent legendi libros hæreticorum. Ut verò aliis dividat non facile permittendum, propter Ecclesiæ prohibitionem.

Sitamen inde grave damnum passurus esset, permittendum videtur ut vendantur bibliopolis hæreticis, qui talium librorum copiam habere solent. Quia per hoc causam Catholicam non reddet deteriozem, neque ex illo actu alicui præbebit periculum perditionis, cum in illis partibus facile superpet talium librorum copia. Et confirmatur, ex eo quod in isto casu censi possit Ecclesiæ non velle talibus grave damnum creare, sed potius favorem impendere, ut facilius ad veram fidem alliciantur: Ita Lessius in *Postb. Ver. hæreticus casu 21.*

Ad secundum dico, cum eodem, in partibus hære-

ticorum videri tolerandum ut ejusmodi hæresis thesauri thecæ paternæ, damni vitandi causâ, libros hæreticos commutet cum libris Catholicorum, illos tradendo bibliopolis etiam hæreticis: præsertim quando in particulari non existimat inde proventuram occasionem hæresis stabilizandæ. Ratio petitur tum ex in qua ad *Quest.* priorem dicta sunt: tum quia hæresis per illam venditionem non censetur moraliter cooperari doctrinæ falsæ propagationem, sed tantum id prætere, quod per se malum non est, ut damnum eritet. Si tamen res patiat, expedit hujusmodi Catholicos hortari, ut potius zelo fidei libros hæreticos statim abstulant, & ad fiduciam erigere in divina providentia, quæ in prosperis aliarum rerum successibus, damnum ex librorum jactura proventurum facile compensabit.

§. VIII.

Libelli famosi.

Queritur octavò. Quid dicendum de aliis libellis famosis, & non hæreticis?

Dico primò. Pro libellis famosis habendi sunt libri qui continent alicujus infamiam, nondum auctor publicam, ut sic in aliorum publicam notitiam deveniat, etsi postea ex illis infamia non sequatur. *ha. Sylvester Verb. libellus, Molina, Filiucius, Finellus &c.* Pro libello famoso etiam habetur signum aliquod publicum v. g. pictura qua alter infamatur, ut si quis depingat aut apponat cornua ad alterius fores, ut divulget aliquem habere conjugem adulteram, uti consentit *Molina Disp. 35. Julius Clarus, &c.*

Dico secundò. Conficiens libellum famolam pro communi excommunicandus est, & tenetur ad tamæ restitutionem; Patet ex *Can. qui in alterius, Quest. 11.* Ad Restitutionem autem famæ ob iniuriam illatam graviter obligatur; excommunicatio enim supponit grave delictum. Tulit quoque Alexander VI. in Constitut. quæ incipit *Ex alto*, excommunicationem Papæ reservatam in eos qui libellos famosos conficiunt contra statum Ordinis Prædicatorum, vel Minorum; quod privilegium extenditur ad alios Ordines quibus eorum privilegia sunt communicata, uti testatur Sylvester, Salonijs, Grassius, Molina, Filiucius *hæc Tract. 1. Cap. 5. Quest. 11. Num. 126.*

Dico tertio. Nulli licet imprimere, vel imprimere, quovis libros de rebus sacris sine nomine auctoris, neque illos vendere, aut apud se retinere, nisi prius ab Ordinario probati fuerint, idque sub pena anathematis, &c. insistendo verbis Concilii Tridentini *Sess. 4. Decreto de editione librorum.*

Sed quid de iis qui legunt ejusmodi libros sine auctoris nomine editos?

Respondeo, Si constet scriptos esse ut aliorum famam graviter lædant, aut eos de rebus sacris tractant, eorum lectionem prohibitam esse sub peccato mortali, & judicio Episcoporum severe puniendos esse, juxta Regulam X. Indicis librorum Prohib. §. ult. in Concilio Tridentini.

Sub simili reatu & pena prohibetur lectio librorum qui continent Astrologiam judicariam, sive sortilegia, veneficia, auguria, aurispicia, incantationes arithmetica. Permittuntur verò indicia, & observantia naturales, quæ navigationis, sive medicæ artis jure dæ gratiâ conscribuntur.

Quæ omnia, ex Regulâ IX. aliisque, magis authentice patent in ipsius Regulis Indicis Tridentini, quas ad manum habendas hic commodè subijcio.

REGULÆ
Indicis Tridentini.

Ex quibus speciatim colligitur, quales LIBRI, qualiter, & sub qua pena, in quovis genere prohibeantur.

Regula Prima.

Libri omnes quos ante annum 1515. aut summi Pontifices, aut Concilia œcumenica damnarunt, & in hoc Indice non sunt, eodem modo damnati esse censentur, sicut olim damnati fuerunt.

Regula 2.

Hæresiarum libri tam eorum, qui post prædictum annum hæreses invexerunt, vel suscitaverunt, quam qui hæreticorum Capita aut Duces sunt, vel fuerunt, quales sunt, Lutherus, Zwinglius, Calvinus, Balthasar Pacimontanus, Schwencckfeldius, & his similes, cujuscumque nominis, Tituli, aut argumenti existant, omnino prohibentur.

Aliorum autem hæreticorum libri, qui de Religione quidem ex professo tractant, omnino damnantur. Qui verò de Religione non tractant, à Theologis Catholicis doctis & piis jussu Episcoporum & Inquisitionis examinati & approbati, permittuntur.

Libri etiam Catholicè conscripti, tam ab illis, qui postea in hæresim lapsi sunt, quam ab illis, qui post lapsum ad Ecclesiæ gremium redierunt, approbati à facultate Theologica alicujus Universitatis Catholicæ, vel Inquisitione generali, permitti poterunt.

Regula 3.

Versiones scriptorum etiam Ecclesiasticorum quæ hæcenus editæ sunt à damnatis Auctoribus, modò nihil contra sanam Doctrinam contineant, permittuntur.

Librorum autem veteris Testamenti versiones viris tantum doctis & piis, judicio Episcopi concedi poterunt: Modò hujusmodi versionibus, tanquam elucidationibus vulgatæ editionis, ad intelligendum sacram Scripturam, non autem tanquam sacro textu, utantur.

Versiones verò novi Testamenti, aut ab Auctoribus primæ Classis hujus Indicis factæ, nemini concedantur: Quia utilitatis parum, periculi verò plurimum Lectoribus ex earum lectione manare solet.

Si quæ verò Annotationes cum hujusmodi quæ permittuntur Versionibus, vel cum vulgatæ editione circumferantur, expunctis locis suspectis à facultate Theologica alicujus universitatis Catholicæ, aut Inquisitione generali, permitti eisdem poterunt, quibus & versiones.

Quibus conditionibus (dictis) totum volumen Bibliorum, quod vulgo Biblia Vatabli dicitur, aut partes ejus concedi viris piis, & doctis poterunt.

Ex Bibliis verò Isidori Clarii Brixiani prologus, & prologomena prædicantur &c. ejus verò textum, nemo vulgatæ editionis, textum esse existimet.

Regula 4.

Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari linguâ, passim sine discrimine permittantur,

plus inde ob hominum temeritatem detrimenti quam utilitatis oriri, hac in parte judicio Episcopi, aut Inquisitionis stetur, ut cum consilio Parochi, vel Confessarii, Bibliorum à Catholicis Auctoribus versorum, lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi Lectione non damnum, sed fidei, atque pietatis augmentum capere posse, quam facultatem, in scriptis habeant.

Qui autem absque facultate ea legere seu habere præsumpserit, nisi prius Bibliis Ordinario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possit. Bibliopole verò, qui prædictam facultatem non habentes, Biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint, vel alio quovis modo concesserint, librorum pretium, in usus pios ab Episcopo convertendum, amittant: aliisque poenis pro delicti qualitate, ejusdem Episcopi arbitrio subiaceant. Regulares verò, non nisi facultate à Prælati suis habitâ, ea legere, aut emere possint.

Regula 5.

Libri illi qui hæreticorum auctorum operâ interdum procedunt, in quibus nulla, aut pauca de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt, cujuscumque sunt Lexica, Concordantiæ, Apophthegmata, similitudines, indices, & hujusmodi, si quæ habeant admixta, quæ expurgatione indigeant, illis Episcopi, & Inquisitionis una cum Theologorum Catholicorum consilio sublatis, aut emendatis, permittantur.

Regula 6.

Libri vulgari idiomate, de Controversiis inter Catholicos & hæreticos nostri temporis differentes, non passim permittantur, sed idem deus servetur, quod de Bibliis vulgari lingua scriptis statutum est.

Qui verò de ratione bene vivendi, contemplandi, consistendi, ac similibus argumentis vulgari sermone conscripti sunt, si sanam Doctrinam contineant, non est cur prohibeantur, sicut nec Sermones populares vulgari lingua habiti.

Quod si hæcenus in aliquo Regno, vel provincia aliqui libri sunt prohibiti, quod nonnulla contineant, quæ sine delectu ab omnibus legi non expediat, si eorum Auctores Catholicici sunt, postquam emendati fuerint, permitti ab Episcopo & Inquisitione poterunt.

Regula 7.

Libri qui res lascivas, seu obscenas, ex professo tractant, narrant, ac docent, cum non solum fidei, sed & morum, qui hujusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur, & qui eos habuerint severè ab Episcopis puniantur.

Antiqui verò, ab ethnicis conscripti, propter Sermonis elegantiam, & proprietatem, permittuntur, nullâ tamen ratione pueris prælegendi erunt.

Regula 8.

Libri quorum principale argumentum Bonum est, in quibus tamen obiter aliqua inserta sunt, quæ ad hæresim, seu impietatem, divinationem seu superstitionem spectant, à Catholicis Theologis inquisitionis generalis auctoritate expurgati, concedi possunt.

Idem judicium sit de prologis, summariis, seu annotationibus, quæ à damnatis auctoribus libris non probatis, appositæ sunt: sed post hæc non emendata non excudantur.

Regu-

le
in

o
ia

Regula 9.

Libri omnes, & scripta Geomantia, Hydromantia, Necromantia, Pyromantia, Onomantia, Chiromantia, Cheromantia, sive in quibus continentur, sortilegia, veneficia, auguria, suspicia, incantationes artis Magicæ, prorsus rejiciuntur.

Episcopi verò diligenter provideant ne Astrologia, judiciaria libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitive casibus, aut iis actionibus quæ ab humana voluntate pendent, certè aliquid eventurum affirmare audent. Permittuntur autem judicia, & naturales observationes, quæ navigationis, agriculturæ, sive medicinæ artis juvandæ gratiâ, conscriptæ sunt.

Regula 10.

In librorum, aliarumve scripturarum impressione servetur, quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. sessione 10. statutum est. Quare si in alma urbe Roma, liber aliquis sit imprimendus, per vicarium summi Pont. & sacri Palatii magistrum, vel personas à Sanctissimo Domino nostro deputandas, prius examinetur.

In aliis verò locis, ad Episcopum, vel alium habentem scientiam Libri vel Scripturæ imprimendæ ab eodem Episcopo deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ pravitatis ejus civitatis, vel Diocesis, in qua impressio fiet, ejus approbatio & examen pertineat, & per eorum manum propriâ subscriptione gratis, & sine dilatione imponendam, sub pœnis & censuris in eodem decreto contentis, approbetur, hâc lege & conditione additâ, ut Exemplum libri imprimendi authenticum, & manu Auctoris subscriptum, apud examinatorem remaneat.

Eos verò, qui libellos manuscriptos vulgant, nisi ante examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subijci debere, judicant Patres deputati, quibus Impressores, & qui eos habuerint, & legerint, nisi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa verò hujusmodi librorum probatio in scriptis detur, & in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè apparent, approbatioque, & examen ac cetera gratis fiant.

Præterea in singulis civitatibus ac Diocesis, domus vel loci, ubi ars impressoria exercetur, Bibliothecæ librorum venalium sæpius visitentur à personis ad id deputandis ab Episcopo, sive ejus Vicario, atque etiam ab Inquisitore hæreticæ pravitatis, ut nihil eorum, quæ prohibentur, aut imprimatur, aut vendatur, aut habeatur.

Omnes verò Librarii, & quicumque librorum venditores, habeant in suis Bibliothecis indicem librorum venalium quos habent cum subscriptione dictarum personarum, nec alios libros habeant, aut vendant sine licentiâ eorumdem Deputandorum, sub pœna amissionis librorum & aliis arbitrio Episcoporum, vel Inquisitorum imponendis. Emptores verò, lectores, vel impressores eorumdem arbitrio puniantur.

Quod si aliqui libros quoscumque in aliquam civitatem introducant, teneantur eisdem personis deputandis renunciare, vel si locus publicus mercibus ejusmodi constitutus sit, ministri publici ejus loci prædictis personis significant, libros esse adductos.

Nemo verò audeat librum, quem ipse, vel alius in civitatem introduxit, alicui legendum tradere, vel ali-

qua ratione alienare, aut commodare, nisi ostendat prius libro, & habitâ licentiâ à personis deputandis, aut nisi notoriè constet, librum jam esse omnibus permissum.

Idem quoque servetur ab hæredibus, & executoribus ultimarum voluntatum, ut libros à defunctis relictos, sive eorum indicem, illis personis deputandis offerant, & ab iis licentiam obtineant, priusquam transferantur, aut in alias personas, quâcumque ratione transferantur. In his autem omnibus, & singulis, pena statuatur, vel amissionis librorum, vel alia, arbitrio eorumdem Episcoporum, vel Inquisitorum, pro qualitate contumaciæ, vel delicti.

Circa verò libros quos Patres deputati, aut examinarunt aut expurgarunt, aut expurgandos tradiderunt, aut certis conditionibus ut rursus excuderentur concesserunt, quidquid illos statuisse constituerint tam Bibliopola, quam ceteri observent.

Liberum tamen sit Episcopis, aut Inquisitoribus generalibus secundum facultatem, quam habent eos etiam libros, qui his regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis aut provinciis, vel Diocesis expedire judicaverint.

Ad Extremum verò omnibus fidelibus præcipitur, ne quis audeat contra harum Regularum præscriptum, aut hujus Indicis prohibitionem libros aliquos legere, aut habere.

Quod si aliquis libros hæreticorum, vel contra auctoris scripta, ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, aut habuerit, præter alia, statim Excommunicationis sententiam incurrat.

Qui verò libros, alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum quo afficitur, judicio Episcoporum severe puniatur, &c.

QUESTIO XIV.

Absolutio in negatione externa fidei.

§. I.

AN probabilis sit, illum qui ex vi, metu, aut dolore aliove modo inter infideles, ut hæreticos fidem exterius negavit, corde tamen illam retinuit, postea in Catholicos absolvi posse à quovis Confessario ordinario & approbato, etsi specialem facultatem non habeat absolvendi à reservatis.

Respondéo spectatâ Doctorum auctoritate, id probabilis videri. Quia etiam si talis gravissimè peccet contra externam fidei professionem, censent tamen non esse hæreticum comprehensum in Bulla Cœnæ, qui errorem internum in intellectu non admittit: hæreticus enim externus, inquit, absque errore interno, non potest formalis & completa, non subjacet illi excommunicationi. Quamvis talis ab Inquisitoribus in foro exteriori puniri possit, quia præsumunt illum contra fidem defensum internum habuisse. Ita docet Fagunder in Procept. 2. Lib. 8. Cap. 8. Num. 39. Toletus in Summo Lib. 4. Cap. 4. Num. 6. Suarez Tom. 5. in 3. Part. Disp. 4. Sect. 2. Num. 22. Sanchez in Summo Tom. 1. Lib. 1. Cap. 7. Num. 8. in fine. Filiucius Tom. 1. Tract. 2. Cap. 6. Num. 164. Sylvius in 2. 2. Quæst. 11. Art. 3. Cap. 2. qui sic ait: *Ex his sequitur quod qui propositiones hæreticas effuderunt, qui Sanctorum imaginibus ab-*

vunt, qui comederunt carnes tempore prohibito, qui Mahometo cultum & reverentiam exhibuerunt, si ea fecerint aut metu compulsi, aut spe lucri adducti, aut irâ, vel aliâ quacumque passione commoti, nullum in animo errorem, at pristinam fidem rectam tenentes, neque hæretici sunt, neque Excommunicatione in hæreticos latâ involvunt. Ita Sylvius, & alii qui sic hanc questionem resolvunt, apud quos poterit si opus sit ulterius examinari.

§. II.

Quid facere possit hæreticus occultus, qui per Confessarium ab Episcopo, vel alio potestatem habente, absolutionem obtinere non potuit, quando posuit omnia ex parte sua requisita?

Respondet Diana *Part. 1. Tract. 3. Resol. 4.* in tali casu potest hæreticus occultus gravis infamiz vel scandali, si, jure, timeantur, dum Sacerdos est celebrare, si autem Laicus Eucharistiam sumere, eliciendo prius actum contritionis, & si non existimat se contritionem perfectam habere, confiteatur, & à Confessario (illa vice) absolvat, ex doctrina probabilis quam docet Reginaldus in *Praxi Conf. Tom. 1. Lib. 8. Cap. 7. Num. 87.* & alii quos citat Sancius in *Selectis Disp. 22. n. 11.* quidquid alii cum ipso Sancio contradicant. Ita loquitur Diana, qui hanc sententiam in praxi probabilem judicat, de qua si casus dubius incidat poterit apud illum, aliosve fufius reperiri locis *Sup. citatis.*

QUÆSTIO XV.

Bona Ecclesiæ.

Quid consulendum Catholicis, qui bona Ecclesiastica ab hæreticis sibi coemunt?

Respondet cum Lessio in *Posth. Cas. 6. Num. 14.* Ubi nulla intervenit dispositio Ecclesiæ permittentis bona illa ab emptoribus legitime possideri, optimum in hoc negotio consilium est, ut legitime procedatur, convenire cum Pontifice, aut Generali Ordinis cui illa bona jure debentur, præsticâ satisfactione quæ rationi consona judicabitur.

Sed QUÆSTIO ulterior est, quomodo se gerere debeant hæredes, ad quos de facto bona Ecclesiastica ab hæreticis empta à majoribus devoluta fuerunt?

Respondet, Si veris Dominis satisfactum non fuerit, illicitè ea possideri, nisi adsit dicta dispositio Ecclesiæ, aut animus ea bona cum fructibus restituendi suo tempore Ecclesiæ, aut personis quibus ea injustè erepta fuerunt. Quare ut legitime retineantur cum illis transigendum erit. Ut autem huic difficultati provideatur, solet Pontifex, cum hujusmodi hæredibus dispensandi, in partibus hæreticorum facultatem impertiri Episcopis, & quibusdam aliis, juxta normam supra assignatam pro Episcopis Hiberniæ &c. *Part. 3. Tract. 2. Cap. 5. in Facultate 13.*

QUÆSTIO XVI.

Cibi ab Ecclesiâ prohibiti.

§. I.

AN Catholicus hæretico sibi amico, aut viro honorato ad se divertenti possit amicitiz aut humanitatis causâ in die jejunii cibos prohibitos apponere?

Respondet, Si facile sine incommodo possit Catholicus ejusmodi cibos omittere, teneri ad illam jejunii violationem non cooperari. Si verò nequeat illos

R. P. Arsdock, Tom. II.

cibos prætermittere sine magno detrimento, quia nimirum occasionem præbebit contra se gravi obmurationi, & gravibus querelis, tanquam contra hominem rusticum aut inurbanum; non videtur cum tanto incommodo ab ejusmodi ferculis apponendis obligari consideratâ personæ qualitate: & ita resolvit Lugo de *Fide Disp. 14. Sect. 5. Num. 167.*

§. II.

Quæritur ibidem C. Lugo, An Catholicus, qui ob infirmam valetudinem vescitur carnibus in die jejunii, teneatur abesse à communi mensa, si adsit periculum ne famuli hæretici, aut alii domestici reliquias carniarum cum jejunii violatione utantur?

Respondetur autem negativè, si hoc sit ille valide incommodum, aut videat cum famæ suæ gravi detrimento id potius avaritiæ, quam observantiæ attribuentum. Unde regulariter sufficere, si ostendat illum ab usum sibi graviter displicere, aut æconomum moncat ut reliquias illas seorsim reponat, & in aliorum manus pervenire non permittat.

§. III.

Quæritur tertio: An leporarius, vel aceptor Catholicus degens inter hæreticos, possit in Quadragesima prædam captam hæreticis dividere?

Respondet cum Lessio in *Posth. v. Hæret. Conv. Cas. 14.* id posse fieri, si ab hostium scandalum. Quia opus illud per se non est prohibitum, & ad violationem præcepti Ecclesiastici valdè remotè cooperatur: nam quibusdam locis in quadragesima caro venalis exponitur pro iis qui facultatem habent eâ utendi, quod eminentiam conscientiz relinquunt.

Permittunt etiam Auctores, ut hospites adventantibus hæreticis carnes apponant, si aliis noilent illis diverfari cum gravi hospitis incommodo; Ita Lessius *ibidem.*

Idem probabiliter fieri posse admittit Adamus Bugelaer *Centur. 1. Cas. 28.* quando opifex Catholicus famulos habet hæreticos valdè peritos, qui nolunt apud eum in quadragesima permanere nisi carnes apponantur, quos tamen absque gravi rei familiaris jactura dimittere nequit; dummodo non adsit periculum scandali, aut gravioris incommodi. Quia hoc non est formaliter cooperari peccato, sed solum illud permittit: & pluribus locis ubi Catholici hæreticis permixti vivunt, id usu receptum est.

§. IV.

Quæritur quarto: An & quando uxor Catholica hæretico nupta à jejuniis excusari possit?

Respondet cum Fagundez in *4. Prac. Eccles. Cap. 9. Num. 16.* illam excusari quando conjux hæreticus illi permittit omnes ritus Catholicos observare, præter legem jejunii, quam non vult solvi ob contemptum fidei, Ecclesiæ, aut Religionis, sed quia præterdit jejunia uxoris sibi, & familiæ suæ detrimento esse. Tali enim casu uxor à jejuniis excusata censetur, ut discordias cum viro, & domus perturbationem evitet. Et sanè grave onus esset imbecillo lexi, simul cibis abstinere, simul impotentis viri injurias & convitia devorare.

§. V.

Sed quæres ulterius: An eadem ratione, ob uxoris hæreticæ rixas & molestias possit conjux Catholicus à jejuniis excusari?

ii Respon.

Respondet non excusari, silem à paritate rationis. Conjugis enim est uxori & familia suæ imperare, quia vir caput est mulieris, ut loquitur Apostolus, ac proinde permittendum non est ut vir succumbat, & mulier imperitando viri partes agat. Si tamen contingeret uxorem ab impotenti indole, & à longe dispari generis nobilitate adeo imperiosam esse, ut non possit maritus ejus importunitati obistere sine gravi molestia, & magna familiae perturbatione, sunt qui omnino existimant hunc quoque durante eo rerum statu, ad jejunium non obstringi, ex mente Ecclesiæ, quæ non interdit cum incommodo tam gravi suam legem obligare.

QUÆSTIO XVII.

Communicatio cum Hæreticis.

IN partibus hæreticorum (ut resolvit Valentia de fide Diss. 1. Quæst. 1. Pun. 5.) non est illicita communicatio cum notoriis hæreticis: quia ut notat Navarrus Manual. Cap. 27. Num. 35. multitudo hæreticorum, & necessitas, in hujusmodi locis excusat. Sed frequenter dubitari potest quantum illa communicatio, salvo jure divino aut humano, se extendat, quod paucis in particularibus quæstionibus resolvemus.

§. I.

AN licitum sit Catholicis, liberos suos cum Dominis hæreticis collocare?
Respondet cum Lugo de fide Diss. 14. Sect. 5. Num. 166. quamvis difficulter, posse tamen id aliquando permitti, si necessitas esset gravissima, licet non extrema, & filius esset pubes, & talis, ut probabiliter spectetur cum in fide perseveraturum, vel adhuc daret tanta filii cum parentibus communicatio, ut nondum censetur paterna cura aut consilio destitui. Verùm absque hac cura ac cautela, filium impuberem hæretico Domino tradere, quid aliud esset quam agnum lupi committere?

§. II.

AN licitum sit parentibus Catholicis infantes nutricibus hæreticis tradere, quos aliquando ad templa hæreticorum secum perducitur videntur?
Respondet, id illicitum non esse, modò ante rationis usum ad domum paternam reducantur: quia ante illam ætatem non prohibentur, etiam in Anglia, adire templa hæreticorum, cum non sit communicatio in ritibus sacrilegis, quæ tantum exerceri potest per actionem humanam, cujus pueri ante usum rationis non sunt capaces: ac proinde traditio illa non est illicita, dummodò aliud inde incommodum non timeatur; uti censet etiam Lugo de fide Diss. 14. Sect. 5. §. 5.

§. III.

AN in diebus Festis liceat Catholicis uti operâ hæreticorum, quos equidem novit alibi laboraturos?
Respondet negativè. Quia etiam hæretici obligantur præceptis Ecclesiæ non minus quam Catholicis, atqui non licet sine gravi incommodo ab altero postulare quod ipse sine peccato præstare non potest, uti hic hæreticis contingit. Neque refert quod hæreticus ille sua sponte in die festo sit alibi operaturus, quia id facturus non est sine peccato, ad quod ego ex parte mea non possum illum inducere.

Illicitum tamen non est, opus aliquod præbere five hæretico, five Catholico liberè faciendum, quavis suspicio aliquis sit etiam die Festo vel Dominico in illo opere occupandum; modo ad Festi violationem nullo modo inducatur, & aliàs eo die fuerit aliquid operaturus. Quia qui sic opus præbet, non passivè se habet ad illam Festi violationem: modo non fuerit operans Dominus aut Superior, cujus est procurare ut à subdito Festa observentur: Ita Lessius in Possib. Ver. Hæret. Cas. 6.

QUÆSTIO XVIII.

Fidelitas in pactis cum hæreticis.

AN doceant Catholicis, pacta merè politica à Pontifice Romano posse irritari: aut datam hæreticis fidem non esse servandam?

Respondet, Doctores Catholicos ab illa doctrina prorsus abhorre, quam quidam hæretici per summam calumniam ipsi asserere conantur. Homines scilicet perfidi omnes de perfidia suspectos habent, ut Sedem Romanam, quam nequeunt veris argumentis impetere, fabricatis in suo cerebro calumniis quod imperitum populum in odium & invidiam vocent. Et adverso communem Ecclesiæ Romanæ doctrinam in hoc puncto aperte depromit Molanus de fide & Cap. 14. Ubi disertè pronunciat, Romani Pontificis auctoritatem nullam esse ad destructionem sed ad additionem, quia autem absque magna destructione non posset dispensare ut fides publica à Concilio aut Principe violetur, ideo dispensationis ejus auctoritas & preterea eo se non extendit; neque ullum hæc tenentur exemplum. Eundem Ecclesiæ sensum tradit Tannerus de fide Diss. 1. Quæst. 9. Dub. 4.

Quam verò sanctè inviolateque promissa, etiam hæreticis, in Ecclesia Romana servantur, probat locupletissimum exemplum duorum Imperatorum erga ipsum Lutherum hæresiarcham, qui literis sibi conductus à Maximiliano Imperatore communitus, Augustæ coram Cajetano Cardinale illisus comparat, & recessit; quamvis ipse de non dissimulanda hæresi datam fidem violaverit: iterumque Wormatiz, ad præstitum à Carolo Cæsare promissum, quamvis pæne reus, ab omnino immunis permansit.

QUÆSTIO XIX.

Disputatio cum hæreticis, & ejus norma.

Quomodo, & quibus licitum est cum hæreticis disputare?

Respondet cum Tannero de fide Diss. 1. Quæst. 9. Dub. 5. opus esse cautela & discretionem ut cum hæreticis licitè & fructuosè disputatio instituat, tum ex parte disputantis, quam audientium, & modi quo disputatur.

Nam quoad personam Disputantis, Cap. Quæstioque §. Inhibemus de Hæret. in 6. Laicis sub Excommunicatione ferendæ, non late sententiæ, prohibetur de fide disputare: quod intelligendum est non materialiter, sed formaliter, & ex professo de fide disputationem instituere. juxta Cajetanum hic Art. 7. Quæstio imo Valentia de fide Diss. 1. Quæst. 1. Pun. 4. legit illam non immeritò existimat per contrariam consuetudinem, præsertim in Germania, aliisque similibus locis, abrogatam esse. Et sanè si vir doctus,

etiam Laicus ubi magna apparet utilitas, cum hæretico congregiatur, ab omnibus judicatur à legis transgressione immunis.

At si quis rudis & imperitus cum hæretico formalem disputationem institueret, graviter peccaret, si per hoc causam fidei periculo exponeret, aut occasionem præberet, neipse aut alii in fide vacillarent. Quamvis negari non possit, ex peculiari Dei instinctu quandoque viros sanctos, potius quam doctos, non tam humanæ sapientie verbis, quam virtute spiritus, magno fructu cum hæreticis dimicasse, ut notat S. Athanasius, & S. Hieronymus in vita S. Antonii.

Ex parte verò Audientium, cavendum est ne temerè coram simplicibus & indoctis, de articulis fidei argumentis in utramque partem vibratis disputetur. Quia simplicium fides eo solet esse firmitior, quo minus aliquid ei quod credunt oppositum audierunt, ac facilius plerumque argumenta veritati contraria, quam eorum solutiones percipiunt, nisi quis singulari polleat facultate, ea ad eorum captum clarè dissolvendi, quod in multis non contingit. Excipe tamen, rudiores illos, qui ab hæreticis ad defectionem sollicitantur, coram his enim quandoque necessarium est de fide disputare, ut argumenta, quibus labefactari possint, dissolvantur.

In modo disputandi cum hæreticis peccatur, quando modestiæ limites exceduntur, utendo convitiis, & verbis mordacibus, quibus dum adversarii se læsos sentiunt, ut canes rabidi in clamores assurgunt, & contra fidem nostram magis irritantur. Hinc magna opus est moderatiōe, ut appareat nos non victoriæ, sed veritatis cupiditate in certamen descendere. Qui verò eruditionis laudem, aut plausum populi disputando, aut scribendo sectantur, vix ullum operæ suæ fructum referre solent: *Quia dilexerunt gloriam hominum, magis quam gloriam Dei.* Joan. 12. v. 43.

Pertinaces autem hæretici, non numero, sed pondere argumentorum premi debent, illos adstringendo ad brevem syllogismi formam, ne aliàs more suo extra chorum saltent, & ad perarga digrediantur, qui instar callidæ feræ prius disputantem fatigant; quam se cretibus includi sionant. In hanc rem syllogismos & dilemmata ad quæ hæretici a digantur in præcipuis fidei controversiis, superius formavimus in Part. 1. Cap. 10. à Pagina 107.

QUÆSTIO XX.

Educatio Liberos.

AN licita sint in conjugis pacta educandi liberos, partim in hæresi, partim in Catholica religione? Respondeo, cum Tannero de Matrim. Disp. 8. Quest. 4. Dub. 5. Num. 91. tale pactum per se impium & irritum esse. Quia jure divino tenentur parentes filios suos ad veram Religionem informare, cui obligationi nullo pacto renunciare queunt. Potest tamen casus obvenire, quo matrimonium cum persona hæretica licitum, multumque momenti habiturum videatur ad publicum bonum promovendum, neque tamen à conjugè, v. g. marito, ullo modo obtineri possit, ut tota proles in Catholica tantum religione educetur: Tunc licitum erit hac ratione pactum institui, ut scilicet aliqua pars proles, marito non impediēte ad Catholicam religionem informetur; R. P. Ardeck, Tom. II.

nihil interim quoad cæteros liberos præjudicando juri Catholicæ matris, quò minus operam suam adhibeat ut Catholica fide imbuantur.

Probatur hæc resolutio, quia si nullum hujusmodi pactum aut cautio adhibeatur, moraliter certum est omnes liberos ex eo matrimonio suscipiendos, ex prævalente patris arbitrio, in hæresi educandos fore; ergo si aliqua suppetat via per se non illicita, quâ saltem aliqui liberi conserventur, ea adhibenda est: Talis autem via per hujusmodi pactum obtinetur: Quia cum juri materno quoad cæteros liberos non præjudicet, sed solum patris violentiam ex parte coerceat, non est cur tale pactum per se & intrinsecè malum existimetur. Imo quia in tali casu per se malum non apparet, omnino licitè ac prudenter adhibendum erit. Si, ut dixi, connubium illud, & aliquorum liberorum periculum longè majori bono compensetur: quamvis hunc casum vix hæcenus aliis Theologi attingerint.

QUÆRITVR secundo, An parens Catholicus filium aut filiam in Hæresi persistentem alere teneatur?

Respondeo, Si filius aut filia hæretica egeat alimentis ad vitam simpliciter necessariis, ea debere à parente subministrari; hoc enim jure ob hæresim non privantur. Si verò de alimentis ad vitam necessariis aliunde eis prospectum est, eo quod ex proprio labore, aut industria, aut ab aliis amicis ea possint obtinere juxta decentiam sui status, non tenetur parens per se illis alimenta præbere quamdiu in hæresi persistent, uti docet *Azor Inst. Moral. Part. 2. Lib. 2. Cap. 4. Quest. 10.*

QUÆRITVR tertio, An parens possit exhæredare filium qui à Catholica Religione defecit?

Respondeo affirmative, lege communi. Causam enim hanc exhæredandi disertè adstruit Justinianus in Authentica, ut cum, in his verbis: Si quis de prædictis parentibus orthodoxis constitutus, fenserit suum filium vel liberos non esse Catholicæ fidei... licentiam habeant pro hac maxime causa ingratos eos, & exhæredes inscribere Testamento. Consentunt passim Doctores, ac fusè *Molina* de justitia, aliique.

QUÆSTIO XXI.

Usus Styli veteris.

AN in partibus hæreticorum liceat Catholicis transferre Pascha, & alia Festa mobilia, eo quod hæreticorum usum styli veteris observari velint?

Ad hanc quæstionem solum reperio *Lessium* respondere in Posth. Verb. hæreticus Caf. 7. qui resolvit ubi Kalendarium Romanum Gregorii XIII. receptum est, & usu annorum comprobatum, non posse Catholicos Pascha, & alia mobilia Festa transferre, eo quod hæretici antiquum Kalendarium velint servari: quia scilicet hæretici non possunt legem aliam de celebrandis Festis talibus temporibus abrogare, sicut nec Natalitia Domini transferre, nisi gravi periculo urgeantur.

Sed non possum huic resolutioni cum *Lessio* acquiescere: statuamus enim ab hæreticis occupari Bredam, aut aliam urbem, vel Provinciam, ubi Kalendarium Gregorii XIII. cum stylo novo annorum

le
n

o
ia

usu receptum fuit; jamque ea in urbe publico ritu ex norma styli veteris omnia tam sacra quam profana peragi ac computari: nullâ sanè ratione poterit solidè probari civem Catholicum teneri, in observatione Festi paschalis, aut jejunii quadragesimalis, à publico istius loci computo ac stylo recedere, etsi absque magno familiae suae detrimento id præstare possit: quinimo in partibus hæretico Domino subjectis ubi longè prævalet numerus Catholicorum, uti in regno Hiberniæ & quibusdam locis Hollandiæ ritu styli veteris pascha aliæque Festa celebrantur, Pontifice sciente, & illum usum nunquam, quod sciam, hæcenus improbant.

QUÆSTIO XXII.

Valor sponsalium inter Catholicum & Hæreticam.

AN valida sint sponsalia inter Catholicum, & hæreticam, & è converso?

Respondet Sanchez, *Negative Lib. 7. de Matr. Disp. 72. Num. 3.* Quia, inquit, promissio illa est de re illicita, ac proinde nullam sponsalium obligationem inducit.

Respondet tamen, cum *Becano de Sacram. Cap. 43. Quæst. 36. Num. 4.* potius admittendum sponsalia valida esse in Germania, & aliis partibus, ubi Catholici hæreticis admixti degunt. Primò, quia probabile est apud varios auctores, matrimonium ordinario modo Cathol. in illis locis cum hæreticis contractum esse licitum: & ut hoc dubium foret, in favorem matrimonii in re dubia judicandum esset. Ergo non probatur sponsalia cum hæretica ex illa parte irrita esse, adeoque firma non est præcipua ratio in oppositum allata.

Secundò, quia tamen matrimonium illud non est licitum in ratione Sacramenti, possunt tamen sponsalia, quia non continent promissionem Sacramenti, sed tantum contractus civilis, qui potest esse licitus, & honestus. Sicut in veteri Testamento, sponsalia dicebantur ordinem ad solum contractum civilem, illa autem per se videntur fuisse ejusdem naturæ cum illis sponsalibus, quæ modo celebrantur. Ergo sponsalia cum Hæretica inita pro validis haberi debent: Quando autem censenda sint licita, judicari id debet ex conditione matrimonii secuturi, de quo, quando licitum sit, jam ulterius inquirimus.

QUÆSTIO XXIII.

Matrimonium cum hæretico ut licitum.

AN matrimonium inter Catholicum ac hæreticam, & contra, licitè contrahatur?

Satis constat primò, Matrimonia Catholicorum cum hæreticis, si aliud non desit, posse per se valida esse, quia modò ab Ecclesia Catholica non irritantur.

Constat tamen secundò, ejusmodi Matrimonia in pluribus Ecclesiæ Conciliis ac decretis sub gravi peccato prohibita fuisse, propter periculum fidei, quod à conjugè Catholico, & à prole incurritur, uti constat ex Concilio Gener. Calcedonensi Can. 13. Et Concilio Partic. Eliberitano, Laodicensi, Carthaginiensi 3. Can. 12. & aliis à Pontifice approbatis, apud Sanchez de *Matrim. Disp. 72. Num. 4.* Quæstio igitur proposita tantum potest locum habere de illis parti-

bus ubi Catholici hoc tempore vivunt hæreticis permixti: & in hac quæstione decidenda maximè variant inter se Doctorum sententia.

Respondet ad quæstionem cum Sanchez de *Matrim. Lib. 7. Disp. 72. Num. 5.* Tirino in *Epist. ad Cor. Cap. 7. v. 39.* & præcipuè cum Lessio in *Politi. Ver. Hæret. Casu 23.* In partibus illis Matrimonia Catholicorum cum hæreticis non videntur illicita, quando hæ conditiones concurrunt: *Primò*, ut ab sit periculum perversionis, & persona Catholica permittatur liberè vivere in sua religione. *Secundò*, ut non impediatu ritu Catholico prolem educare. *Tertiò*, ut non sit facile Catholico in sua religione invento conjugem sibi parem, & idoneam. *Quartò*, ut hæreticus non sit denunciatus, aut notorius Clerici persecutor. *Quintò*, ut eo loco passim sit consuetudo sic contrahendi absque ullo scandalo. Ratio est, quia tres primæ conditiones efficiunt ut connubia non impediantur jure divino, & consuetudo talis non lædit jus humanum, quo illa prohibentur: præsertim cum summus Pontifex in multis regnis sciat, & tamen non impediat illam consuetudinem vigere. Addit tamen *Lessius*, non facile suadendum, quantum commodè fieri potest, ut ejusmodi connubia cum hæreticis contrahantur. Nisi (inquit *Tanner*, *de Disp. 8. Quæst. 4. Dub. 5. Num. 88.*) spes sit merito certa de conversione conjugis hæretici, aut judicio prudentium aliud bonum majoris momenti expectetur.

An urgentibus hæreticis Matrimonium licitè contrahatur coram Ministro hæretico, postquam contractum fuit coram Sacerdote, resolvitur supra *Tract. 4. de Matrim. Cap. 8. §. 2.*

Ibidem accuratè tractatur de *VALORE* Matrimonii coram Ministro aut Magistratu hæretico contracti.

QUÆSTIO XXIV.

AN si hæreticus promittat conversionem, post etiam absque dispensatione Matrimonium contrahi?

Partem negativam docet Sanchez *hic Disp. 72. Num. 4. in fine.* Cum Pontio &c.

Respondet tamen affirmativè cum Lugo *de Jur. Disp. 22. Sect. 2. Num. 17. Em. Sà Ver. Matrimonium.* Hurtado *hic Disp. 76. §. 229.* Et probatur, quia exceptio hæc invenitur in ipsis Decretis, quibus Matrimonia cum hæreticis prohibentur. Nam in Conc. Calcedonensi *Can. 14.* adduntur hæc verba: *Nis forte sponderit se venire ad orthodoxam fidem.* Et in *Cap. Non Oportet. 28. Quæst. 1.* disertè dicitur, *filias hæreticas posse accipi, si spondeant se professuras orthodoxam fidem.* Ergo inherendo terminis juris, post tali promissione, non videtur ea dispensatio necessaria. Nisi forte alicubi consuetudo obtineret, ut eo casu dispensatio petatur, nam ex tali consuetudine conferretur prohibitio Matrimonii cum parte hæretici ad hunc etiam casum ampliata.

Existimo tamen cum Lugo, contra Hurt. supra, inquiri dispensationem, quando spes conversionis conjugis hæretici non oritur ex *promissione*, sed tantum ex bona ejus indole, aut animo non obstinato, etsi Catholice conjugi, & proli libertatem fidei relinquat. Quia lex supra citata solum excipit casum, quo con-

jux hæreticus conversionem ad fidem expressè promittit.

QUÆSTIO XXV.

Quid si hæreticus non promittat conversionem, & adsit aliquod periculum perversionis conjugis Catholicæ, an tale matrimonium aliquando possit esse licitum? & eo casu sit necessaria dispensatio?

Respondeo ad primum, in utroque casu posse aliquando contingere aliunde concurrere commoda maximi momenti, quæ compensent incommoda & pericula in casu allata, & reddant illud Matrimonium ad publicum religionis bonum conducibile: Ut si eâ occasione concedatur libertas profitendi religionem Catholicam ubi antea erat negata: si filii sperentur Catholicè educandi, aut alia his æquivalentia. Non enim est illicitum aliquando se exponere periculo peccandi propter aliquod bonum maximi momenti, cum proposito tamen cum Dei gratia tentationi & peccato resistendi: cujus exemplum est in connubio Estheris cum Assuero infideli: & confirmatur in factò Judithæ, quæ ut populum suum salvaret, se suamque castitatem periculo exposuit, ut fatentur plures Interpretes cum S. Ambrosio Lib. 3. de Offic. Cap. 12. *Non exponit (inquit) moris periculum, sed nec pudoris, quod est gravis bonis feminis.* Ita etiam sentit Lugo de fide D. 22. S. 2. Num. 22. Diana p. 3. Tract. 4. Refol. 269.

Respondeo ad secundum. In casu prædictæ resolutionis petendam esse dispensationem, ut tollatur prohibitio legis Ecclesiasticæ. Ubi notat Pontius cum Lugo, & Salas Disp. 20. de Leg. S. 7. Num. 74. aliquando ex tali connubio posse tot & tanta bona provenire, ut non solum possit, sed etiam debeat dispensatio concedi.

QUÆSTIO XXVI.

AN Parochus absque peccato possit assistere Matrimonio, quod sine justa causa contrahitur cum persona hæretica?

Negat Serrarius de Matrim. cum Hæret. Cap. 3. Num. 121. id fieri posse absque peccato, nisi persona hæretica conversionem promittat. Quia existimat Parochum per hoc cooperari Matrimonio illicito Catholicum hæretico, ex eo quod ejus præsentia reddat habitus ad contrahendum, qui sine ea post Tridentinum habitus non essent, ac proinde cum peccent contrahentes, assistere eorum Matrimonio aliud non esse quam eorum peccato cooperari.

Respondeo tamen; Parochum ex causa posse absque peccato ejusmodi assistentiam præbere. Et probò, contra Serrarium, Parochum per hoc contrahendum peccato non cooperari. Quia ille non assistit Matrimonio tanquam minister, sed tanquam Testis qualificatus ut contractus ille debite ineatur: sicut ergo (ut admittit Serrarius) aliis Testes absque peccato tali Matrimonio assistunt, idem de Parocho admittendum est: Tam enim Parochus quam testes reddunt contrahentes habitus ad Matrimonium; quia neque Parochus sine testibus, neque testes sine Parocho sufficerent.

Probatum secundò: Quia Parochus in hoc casu non assistit actui de se malo, sed quem contrahentes, si vellet una pars converti, possint licitè & honestè exercere: atqui, ex principio passim recepto, dum peto actum, vel assisto actui alterius, quem possit

rite præstare, & ex sua culpa exercet illicitè, non dicor ergo ejus peccato cooperari, & si adsit causa petendi illum actum, debeat judicari à culpa immunis; uti omnes admittunt dum urgente causâ petitur mutuum ab usurario, aut Sacramentum ab Excommunicato, aut domus meretrici elocatur. Ergo idem de assistentia Parochi ad nuptias, culpâ contrahentium illicitè initas, judicandum erit. Et ita, cum aliis quos citat, docet Basl. Pontius in Append. Cap. 9. § 1. Num. 3. Adde tamen, nisi talis assistentia aliunde, v. g. ex Superiorum decreto, alicubi prohibeatur.

QUÆSTIO XXVII.

Proclamationes in Templo hæretico.

AN Proclamationes, quæ Matrimonio præmitti debent, fieri possint in Templo hæreticorum?

Respondeo affirmativè, si nullum inde Catholicis scandalum oriatur: & ita resolvit Lessius in Aucar. Ver. Hæret. Cas. 24. Quia per has Proclamationes tantum declaratur contractus Matrimonii futuri inter certas personas; Ut sine ullius injuria, & legitime celebrentur: sicut ergo hujusmodi Proclamationes pro aliis contractibus in Templis hæreticorum legitime adhibentur, nihil obstat videtur quo minus ibidem sine crimine Proclamationes Matrimonii etiam inter Catholicos futuri præmittantur.

Benedictiones Nuptiales.

AN si Matrimonium hæretici sit clandestinè contractum validè cum persona Catholica, ubi non obligat Tridentinum, & conjux Catholicus nolit consummare ante benedictiones nuptiales, tum liceat Parocho nuptias illas benedicere in favorem conjugis Catholici?

Resolvit Lugo, de fide Disp. 14. Sect. 5. §. 5. Num. 158. Contra Sanchez de Matr. Lib. 7. Disp. 3. Num. 13. non apparere rationem sufficientem, cur Sacerdos in dicto casu noli possit preces & orationes consuetas ad illos benedicendos adhibere, & coram illis, atque etiam pro illis Missæ Sacrificium offerre; secluso tamen omni scandalo, & aliis præceptis, vel extrinsecis incommodis, quæ facile ex tali actione oriri possint. Quia probabile est quod pro Excommunicato tolerato possimus offerre Ecclesiasticas preces, & ipsum Missæ Sacrificium, ut etiam docet Fluriado de fide Disp. 76. §. 16.

QUÆSTIO XXVIII.

Infantium BAPTISMVS apud hæreticos.

AN infans qui ad januam Ecclesiæ apud hæreticos, aut alios expositus invenitur, possit, aut debeat, saltem sub conditione, Baptizari?

Respondeo affirmativè, contra Henriquez, & quosdam alios nisi apud infantem certum aliquod colati jam baptismi Testimonium inveniat: quod verum existimo sive infans in urbe hæretica, sive Catholica exponatur. Ratio est, quia facile contingit mulierem quæ partum occultè effudit, tantum sollicitam esse de crimine tegendo, & puero à se quam primum amovendo, de pueri autem spiritali salute eo tempore parum

parum laborare. Cum ergo in re tanti momenti debeat haberi moralis certitudo, infans sic expositus sub conditione baptizandus erit: idque olim in Concil. Eboracensi statutum fuisse refert Baronius in Annal. Tom. 12. Et ita docet Vasquez hic *Disp. 126. Num. 22.* & Tannerus de Bapt. *Disp. 4. Quæst. 6. Dub. 4. Num. 112.*

QUÆSTIO XXIX.

AN infans quem alter parentum vult tradere Ministro hæretico post aliquot tantum menses baptizandum, possit interea à Catholico Sacerdote baptizari?

Respondeo affirmativè, cum Lessio in *Auilar. Ver. Baptismus Cas. 2.* Quia alter parens jus habet ut curet prolem suam consueto tempore ritè baptizari, ne interea absque Baptismo fortè moritur. Neque refert quod sciat jussu alterius post aliquot menses iterum baptizandum, quia ad Baptismum postea secutura censetur tantum se merè permissivè habere, & propter rationem jam dictam.

QUÆSTIO XXX.

AN si paulo post Baptismum Catholicè susceptum, contingat infantem deferri ad ministrum hæreticum publicè baptizandum, liceat parentibus id permittere, & de baptismo prius collato silere?

Respondeo, non licere parentibus positivè filium offerre ut rebaptizetur, vel ad hoc ullo modo cooperari: Potest tamen fieri illicitum non sit eo casu se tantum passivè habere, non impediendo alios qui prolem deferunt baptizandum, quando id sine gravissimo damno impediri non potest: Neque ad hoc necesse est priorem baptismum manifestare, sed sufficit indicare sibi nullo modo placere quod à Ministro illo baptizetur. Et ita resolvit C. Lugo de fide *Disp. 14. Sect. 5. §. 5. Num. 164.* Ubi addit, quando casus ille prævidetur eventurus, procurandum potius ut infans prius à sacerdote Catholico non baptizetur. Quia minus malum videtur Baptismum suscipere à solo hæretico, quam rebaptizari: ex duobus autem malis minus est permitendum, quando utrumquè impediri non potest.

QUÆSTIO XXXI.

AN à Sacerdote Catholico licitè baptizentur hæreticorum liberi, quando post Baptismum parentibus restitui debent, cum probabili periculo futuræ perversionis?

Negat Suarez hic *Disp. 25. §. 5.* Coninck *Quæst. 68. Art. 10. Num. 81.* Quia eadem ratio videtur esse in filiis hæreticorum & infidelium, quos Doctores passim negant baptizandos esse, quando cum tali perversionis periculo restitui debent.

Respondeo nihilominus, liberos hæreticorum in prædicto casu baptizari posse: & eam praxim in Germania à viris doctis & piis sæpius observatam fuisse docet Layman *Lib. 5. Tract. 2. Cap. 6. Num. 12.* Ratio est, quia illud periculum perversionis non est certum, aut propinquum, cum facile fieri possit ut infantes illi ante usum rationis moriantur, & per Baptismum salventur: Observant enim nonnulli, tertiam partem hominum ante completam septennii ætatem ex hac vita discedere.

Ad rationem pro opposita sententia suprâ allatam,

dico, disparem esse rationem de liberis modernorum hæreticorum, ac aliorum infidelium. Quia hæretici Christi nomen cultumque non detestantur, & plerumque spes non exigua est fore ut aliquando in fide Catholica instituantur, quam facilius recipiunt si postea intelligant se à sacerdote Catholico Baptizatos fuisse.

QUÆSTIO XXXII.

AN liceat Catholico adire Parochum hæreticum, ut infantem jam Baptizatum esse declaret, ejusque nomen indicet, ne iterum ab hæretico ad Baptismum quaratur?

Respondeo cum C. Lugo de fide *Disp. 14. Sect. 5. §. 1. Num. 163.* hoc ita posse fieri ut maneat actio metropolitana, dum sit eo tantum fine, ut constet de Baptismo, & nomine infantis. Si tamen interveniat aliqua agnitio potestatis, aut ministerii spiritualis in Ministro hæretico, aut aliquod scandalum generet, in illis circumstantiis actio illa erit Catholico illicita.

De cetero, Quid dicendum de Nuptiis qua in partibus hæreticorum sine Parocho & testibus contrahuntur, resolvitur suprâ Tom. 2. Tract. 4. Cap. 8. §. 4. de Matrimonio, in fine.

QUÆSTIO XXXIII.

Utrum licitum sit immatriculari, aut gradum suscipere in Universitatibus hæreticorum, ut in Hollandia, Anglia &c.

Respondeo, cum Lessio, Si debeant expressè jurare se quamdiu in ea Universitate fuerint nullum dogmatis genus amplecturos nisi quod in ea Universitate docetur, illos illicitè hoc facere; quia istud continet aliquam professionem falsæ fidei.

Quod si hoc nullâ ratione jurent, sed solum sponteant Professoribus obedientiam, & jurent se reliqua Academiæ Statuta obtemperaturos, licitè immatriculantur &c. nisi inter illa Statuta sit aliquid iniquum, aut aliis per ea compellantur ad aliqua quæ fidei, aut justitiæ adversantur.

QUÆSTIO XXXIV.

Pœna Hæreticorum.

Quæ Pœnas juxta Leges incurrant Hæretici, & quales personæ in ordine ad has Pœnas Hæreticæ censentur?

Respondeo, Quoad pœnas Temporales, primò decernitur illis pœna mortis legibus antiquis Imperatorum, lege, *Quicumque, & Visumque, Col. de Hæreticis.* Quod confirmatur jure Canonico Cap. *Ad abolendam, Cap. Excommunicamus 1. de Hæreticis. 2.* Eo ipso quo exterius hæresim producit, amittunt Dominium bonorum suorum, Cap. *cum Secandum leges, eodem Tit. in 6.* Retinent tamen possessionem, & quasi usum fructum, Quare eisi non possint ea alienare, non tenentur tamen sponte ea ad fœscum deferre. Contractus tamen cum iis inter eos in hisce Regionibus validos reddit Principum benignè permissio: 3. Fiunt incapaces publici officii obstatum di, cap. *quicumque §. Hæretici, Tit. eodem in 6.* Dicuntur privari jurisdictione temporali, cap. *abolendam, eodem Tit. ubi & plura vide de debito fidelitatis.*

Quoad pœnas Spirituales, primò, hæretici excommunicantur Cap. *ad abolendam, & in Bullâ centum, quæ etiam comprehenduntur eorum receptatores, &c.*

fautores, scilicet in negotio hæresis, ut si quis eos defendat, vel abdat, dum propter hæresim queruntur ab Inquisitoribus, etsi non ideo receperint quia sunt hæretici, ut notat *Toletus*. Aliàs licitum est iis favere, quia v. g. sunt consanguinei. Eâdem Bullâ ligantur Credentes Hæreticorum, quales sunt qui dicunt se credere quod credit alius aperte Hæreticus, licet nulum huius articulum determinatè discrederent.

2. Fiant Irregulares, Cap. *Saluberrimum*, causa 1. qu. 7. Cap. *quicumque* Cap. *statutum*. 2. Eodem Titulo in 6. ubi declarantur Irregulares etiam filii, & nepotes usque ad secundum gradum in linea paterna, in linea verò materna tantum filii; quod tamen intelligendum est de filiis natis post hæresim, & quorum Parentes in hæresi decesserint. 3. Privantur Ecclesiasticâ sepulturâ Cap. illo, *quicumque*. Uti & eorum credentes, fautores &c. Quare duplici causa non licet Hæreticos sic sepelire, & quia sunt hæretici, & quia Excommunicati.

4. Nullos actus Ordinis licitè exercent, quia Excommunicati. Dixi, licitè, quia possunt validè in quibus non est opus jurisdictione, quare validè conferunt Sacramenta, & Episcopus hæreticus validè ordinar, sicut & retinet Characterem. Adhuc, in quibus non est opus jurisdictione, quia hoc ipso quo sunt hæretici, desinunt esse Ecclesiæ membra & capita, ac consequenter amittunt Caput, seu Pastorum jurisdictionem potestatem; quamdiu tamen retinent Titulum coloratum, eorum defectum supplet Ecclesiâ, ut alibi diximus.

5. Sunt inhabiles ad omnia beneficia, Cap. illo, *quicumque*. 6. Privantur dignitatibus, honoribus, beneficiis, & officiis, Cap. *ut commissi*, eodem Titulo. Probabile tamen est hanc pœnam non esse sententiæ lætæ, sed ferendæ, ut indicatur Cap. *ut commissi*. 7. Fiant infames, Cap. *Excommunicamus*. 1. §. Atque hæc tria valent quoque de eorum fautoribus, credentibus &c. Ultimò adde, easdem pœnas infligi Apostatis, à fide scilicet, qui simpliciter dicuntur Apostatæ, non ab Ordine, aut Religione. Idem dicendum de eorum fautoribus &c. Cap. *Contra Christianos*, Eodem Titulo in 6. & Cap. *ad abolendam* citato, & Bullâ Cœnæ.

Nota tamen primò, cum communiori sententia contra *Cajetanum*, has pœnas non incurri ab eo qui cum gravi peccato hæresim exterius simulat, nisi etiam interius in animo, & intellectu hæresi assentiat. Quia talis propriè & simpliciter non est hæreticus, adeoque legibus pœnam infligentibus comprehendi non videtur, quia illæ sunt strictè interpretandæ; quamvis illæ in foro externo hæreticus esse præsumeretur.

Nota secundò, Non sufficere hæresim merè internam, ut pœnæ illæ incurrantur, nisi hæresis interna aliquo signo externo prodatur. Est hæc communior sententia Theologorum; quia censent Ecclesiam saltem jam non intendere pœnas illas tanto rigore ad illos extendere qui formalis hæresis sufficiens signum non exhibuerunt, nec pertinaciam suam exterius aliis manifestarunt.

Multò minus formaliter hæretici sunt, & pœnis dictis obnoxii, qui ab infantia in erroribus adoleverunt, & vix tenentem percipiunt verè Ecclesiæ notitiam, quæ possit illis seculum injicere; quales de factò plurimos reperiri, & pœnas hæreticorum non incurtere, probat solidè *P. Ant. Terillius*, contra *Celladeum*, Part. 2.

Pag. 243. Hujus Terilli Opus, communi iudicio sane accuratissimum, nimis acerbè tractare videtur recens Scriptor *Jacobus à S. Dominico* Pag. 159. asserens in toto Terilli Tractatu de Conscientia, præter falsas suppositiones, vel ejus novas adinventiones, vix quidquam reperiri, quod vel in speciem verum dici possit. Sed hæc verba sunt, non argumenta, quæ majori studio depromenda fuerunt, si voluit ille dictis suis fidem facere, & Terilli doctrinam labefactare.

PRO MISSIONE CASTRENSI, ET NAVALI.

QUÆSTIO I.

AN in Militia Tribuni, Capitanei, aut Commissarii, ratione stipendii dimidiati, aut male sibi persoluti, possint in militum lustratione tot ficta nomina conferre & inducere, quot sufficiunt ad supplendum stipendium quod ipsis à Rege debetur?

Visa est aliquibus praxis illa non illicita: Primò, quia quando constat aliquid justè deberi, & non posse viâ justitiæ obtineri, licitum videtur debitum illud alio modo compensare. Secundò, Illi qui Patriam gubernant satis norunt has artes per ficta nomina exerceri, neque tamen videntur requirere ut illis remedia apponantur, censendi igitur sunt connivere, & hanc praxim permittere: & hoc videtur insinuare *Lessius* in *Posthumis Ver. Bellum* Pag. 150.

Respondeo tamen, ob alias rationes praxim illam non esse æquitati consentaneam. Primò, Quia isto modo nequit poni compensatio sine fallacia & falsitate, majorem numerum militum pro minori exhibendo, & affirmando illum actum sub signis lustrari. Secundò, Ille modus compensationis stipendii adjuncta habet maxima Reip. detrimenta, ex quibus possit patria periclitari, dum falsò supponitur in exercitu, aut præsidis versari multo majorem militum numerum, & qui possit sufficere ad justam defensionem. Tertio, Qui illa officia amplectuntur, satis norunt sibi sperandam non esse integram stipendii solutionem, nec tamen dubitare eandem cum ceteris conditionem sponte subire. Quarto, Illi Officiales accipiunt Patientes, in quibus continetur stipendium ipsis tribuendum *quomodo & quando* ceteris de exercitu persolvitur, nequeunt igitur illud sibi tali modo de jure vindicare, & cum tanto rei communis detrimento.

Ex his patet responsio ad primam rationem contrariæ sententiæ supra allatam. Negatur enim licitam esse rei debitæ compensationem mediante fraude & falsitate: & per actionem Reipublicæ adeo perniciosam: & contra fidelitatem, quam illi promittunt Regi in sui officii administratione. Adde, etiam in casu, quo licitum esset sua debita occultè recuperare, incumbere obligationem indicandi debitori sibi jam satisfactum esse, si forte solutio denuò postulanda esset. Tantum verò abest ut hoc præstent illi, Officiales, ut potius oblata occasione pro se, aut post mortem pro suis viduis, exigant iterum pendenda stipendia, aut sibi conferri promotionem aliquam stipendiis æquivalentem.

Ad secundam rationem: Verum non est Gubernatores patriæ connivere: & hanc praxim ultrò permittere. Quia tales Officiales ad eos delati punirentur, & ali-

& aliqui puniti fuerunt, & in ordinem gregatorum redacti. Quod autem non curent in eos adeo severe inquiri, sit ex eo, quod nolint forte offensionem præbere viris fortibus & necessariis, qui à militia deficerent.

Nota tamen primò, P. Lessium, loco supra citato, testari, Principem Parmensem Patribus nostris aliquando respondisse, non esse faciendum scrupulum Capitaneis ob 4. aut 5. placas muertas, ut vocant. Sed an eadem sit mens & indulgentia modernis Gubernatoribus, non nisi ex ipsis constare potest.

Nota 2. Usu in militia recepto Capitaneis concedi locum mortuum pro duobus aut tribus famulis, & unum pro signifero, etsi famulos actu non habeant.

QUÆSTIO II.

Quando milites post lustrum moriuntur aut fugiant, an jus ad stipendium, quod ipsis remanet debitum, devolvatur ad eorum ducem, an verò ad hæredes?

Respondeo, Communi jure devolvi ad hæredes ab intestato, sicut aliæ actiones & credita defunctorum: nec apparet ratio quæ ducibus jus ad stipendium alienum concedat. Si tamen Capitaneus dederit militi pecunias mutuas, potest ex stipendiis illi à morte aut fuga debitis, tantum sibi reservare quantum ille concessit. Quia cum onera defunctorum transeant etiam ad hæredes, debent hi contenti esse ut creditor sibi hac ratione satisfaciatur.

QUÆSTIO III.

Quando Rex transcribit summam pecuniæ in stipendia militaria, an hoc quod superest post lustrum & stipendia soluta, possint sibi retinere capitanei aut tribuni, quando sciunt Commissarios sibi retenturos si illis reddatur.

Respondeo negativè, si alium detinendi Titulum non habeant. Hoc enim tantumdem foret ac si quis pecuniam alienam sibi occuparet, eà tantum ratione, quod si illam non accipiat, ab alio fure sit præripienda.

QUÆSTIO IV.

AN licitum sit militare in Bello de cujus justitia miles habet opinionem tantum probabilem?

Respondeo affirmativè, & quando aliæ non suppetunt rationes, dico sufficere quod judicet Principem, qui bellum indicit, vel sustinet, esse virum prudentem & bonæ conscientiæ, nec seduci à pravis consiliariis; & è contra adversarium non adeo pium, ac prudentem esse. Prudenter enim agit miles se conformando auctoritati aliorum, quamdiu nihil habet certi quo auctoritas illa elidatur. Ita docet *Diana* pluribus Part. II. Tract. 5. Resol. 28. & *Scildere* de principiis Conscien. Tract. 2. P. 164.

QUÆRES, Quid dicendum, quando miles de justitia belli positivè dubitat?

Respondeo, non licere eo casu militare, si non possit dubium illud vincere, ut docet supra *Scildere*, *Diana*, & *Ariaga* Disp. 16. Sect. 5. Num. 36. In bello tamen defensivo dubitans de jure Regis qui bello impetit, & qui bonâ fide regnum possidet, militare potest, & dubium deponere, ex principio generali, quod in dubio melior sit conditio bonâ fide possiden-

tis. Et plerumque excusari possunt milites à forensi peccato, quod persuasi ab aliis, per ignorantiam invincibilem rationum partis adversæ, ad bellum trahantur, ut notat cum aliis *Diana* Part. 4. Tract. 4. Resol. 32. qui addit illos posse militare utriusque partis, etiam quando rationes probabiles pro justitia belli utrinque habeantur.

QUÆSTIO V.

AN in Castris possit Confessarius absolvere militem in prælio moribundos, etsi non dent illi signa vitæ Christianæ, quam quod militent in exercitu Catholico, in quo tamen aliqui hæretici sunt admixti?

Respondeo, tales posse absolvi sub hac conditione, si sis capax absolutionis. Ita etiam resolvit *Scildere* de principiis conscientiæ Tract. 6. P. 724. ubi addit citatum à *Caramuele* P. Saillars in literis ad ipsos datis Romæ 3. Novembris 1645. Ratio est, quia milites illi per professionem fidei Catholice satis indicant se velle in morte absolvi, & illa voluntas sufficienter indicata est Confessario per eos, qui signantur hunc exercitum, in quo militent esse Catholicos. Nec refert quod aliqui in illo exercitu sint hæretici. Quia si in exercitu aliquo plerique forent Catechumeni, & pauci fideles sive baptizati, qui non possint discerni à Catechumenis, omnes sub conditione baptizari deberent, ut idem *Scildere* supra admittit.

Sed quid si exercitus sit hæreticus, in quo tamen pauci aliqui sunt Catholici, an omnes moribundi sub conditione absolvi debeant?

Resolvit ibidem *Scildere* negativè. Quia obdat reverentia Sacramenti ne sub conditione conferantur multis, quorum pars maxima absolute non vult absolutionem sibi conferri, quam credunt homini nihil prodesse: sic licet in Civitate aliqua dubium esset de paucis indeterminatis an fuerint valide baptizati, non ideo omnes urbis incolæ sub conditione rebaptizandi forent.

QUÆSTIO VI.

AN licitum sit Commissariis aliquos pagos capitaneis ac militibus onerare, ut ab aliis pagis se redimunt, pecuniam accipiant?

Respondeo negativè, Nullus enim assignari potest Titulus honestus quo possint Commissarii cum aliorum gravamine non legitimo illas pecunias extorque- re. Tenentur enim illi ex officio servare justitiam distributivam, ut quantum fieri potest pagi in quos milites sunt distribuendi æqualiter graventur: quando autem pagos aliquos acceptâ pecuniâ oneri communi subducunt, necesse est reliquos majori numero gravari: quod omnino iniquum est, nisi pecuniam illam in ipsorum onere levando insulant.

QUÆSTIO VII.

AN, & quomodo militibus, & aliis castra pabulati, licita sit pabulatio in terra non hostili.

Respondeo, & dico primò, licitam non esse pabulationem in terris amicorum, aut subditorum Regis, si satis pabuli ad castra advehatur, vel possit pretio comparari. Quia non videtur miles plus juris habere ad

aliena pascua, quam ad alienum gregem, panem, aut frumentum, quæ nequit in hoc casu sibi iuste usurpare; & ita docet Lessius in posthumis v. Bellum p. 150.

Dico secundò, Si pabulum sufficiens non advehatur, nec possit per inopiam pretio comparari, tunc locum habet doctrina de extrema necessitate, in qua censerent debent pabula esse communia: sic tamen ut ille qui præ cæteris passus fuisset enorme damnum faciendâ sit compensatio, sicut fieri solet in rebus aliis magis pretii in extrema necessitate acceptis.

Sunt tamen qui existimant ex consuetudine communem receptam esse militum in Castris liberam pabulationem, tanquam onus commune prædiorum, quando pro utilitate Provinciæ bellum geritur: Et æquum esse ut divites quorum sunt prædia hoc onus sustineant, cum ex prædiis suis magna emolumenta aliis temporibus percipiant: Sicut rhedis, sericis vestibus, & aliis quæ in usu divitum potissimum versantur, iusta aliquando vœtigalia imponuntur, quæ ipsi præ aliis facile, possunt sustinere.

Propter hanc rationem & consuetudinem, si vere subit, non audeat Lessius supra, condemnare liberam illam pabulandi facultatem, si à Principe positivè permittatur, & pauperibus, si inde grave damnum passus fuerint, compensatio præstetur. Nam horum aliquos præ aliis enormiter gravare, nec ipsi Principi licitum, cum in oneribus imponendis teneatur servare iustitiam distributivam. An autem Principes talem potestatem pabulandi fecerint, facti quæstio est. Præsumptio aliqua in oppositum esse potest, quod permittant Magistratibus contra huiusmodi pabulatores potestatem ordinariam exercere: nec audeant viti magis prohi præfente Domino absque aliqua compensatione hanc libertatem sibi vindicare.

QUÆSTIO VIII.

AN Missionario *NAVALI* licitum sit aliquando in ipsa navi celebrare, etiam dum actu navigantur?

Negant passim plurimi quos refert, & sequitur *Vaquez. Diss. 232. Cap. 3. Num. 4. Suarez. Diss. 81. Sct. 2. Bonacina. Diss. 4. Quæst. ult. puncto 9. Gavanus in Rubric. Missal. Part. 1. Tit. 20. aliique.*

Respondeo, tamen cum multis & probatis Theologis, id in utroque casu proposito licitum esse, quando non adest morale periculum, ne Calix navis agitatione effundatur, quale periculum in navibus præsertim grandioribus sæpius abesse multorum experientia testatur. Cum igitur talis celebratio nullo speciali jure prohibeatur, nulla adfertur sufficiens ratio cur occurrente causa idonea omitti debeat. Causas autem idoneas recenset *Leander de Sacrif. Missæ Tract. 8. Diss. 7. Quæst. 18.* Præceptum in Dominicis & Festis audiendi Missam: communicandi in Paschate: accipiendi Viaticum in mortis articulo. Possunt & aliæ causæ occurrere, nec video cur non possit aliquando sufficere singulare desiderium, & solatium vectorum, præsertim in diuturna navigatione. Hanc sententiam iusè defendit *Card. Lugo Diss. 20. Sct. 4. & Granadus Tract. 14. Diss. 13. Num. 2. Fagandez. Prag. 1. Lib. 3. Cap. 10. Hurtadus Diss. 4. Dissic. 6. Layman de Sacrif. Mis. Cap. 5. Num. 6. & plures alii.*

R. P. Arflek. Tom. II.

Quæritur 2. An liceat in navigiis aut trirēibus sacram Eucharistiam permanenter servare? Negant id licere plerique Auctores qui nolunt licitum esse in navibus celebrare, ut *Henriquez. Lib. 9. Cap. 27.*

Sed respondeo cum pluribus, id omnino permitti, ubi in navigio reperitur locus decens, & à turba nautica satis separatus in quo S. Hostia servari possit. Quia id minus habet difficultatis quam Missæ celebratio, quam ostendimus à probatis Auctoribus admitti, & potest aliquando peculiaris usus, & necessitas ægrorum id postulare. Et quidem olim navigantes sacram Eucharistiam secum de terre consueverunt referre *D. Ambrosius & Metaphrastes*, ut admittit *Henriquez supra citatus*, nec hodie extat præceptum id prohibens, modò indecentia & irreverentia caveatur: idque disertè tradit *Leander à SS. Sacramento de Sacrif. Missæ Tract. 8. Diss. 7. Quæst. 19. & Granadus supra Num. 7. aliique.*

Quæritur 3. An licitum sit etiam in littore aram erigere, & Missam celebrare pro nautis & navigantibus, & in Castris pro militibus?

Respondeo, id licere dummodò habeatur altare portatile, & reliqua ad celebrationem requisita. Possè autem dictis locis celebrari, ut die festo Missa audatur, docet *Henriquez, Sà, Hurtado, Lugo aliique*, apud *Leandrum supra Quæst. 16.*

Quæritur 4. An si contingat ibi, aut etiam alibi, postinceptum Sacrum lumen extinguere, nec aliud commodè inveniri, possit Sacerdos sine lumine Sacrum continuare & perficere? Negat *Fagandez. Cap. 22. Num. 19.* nisi extinctum fuerit lumen post consecrationem.

Respondeo, probabilius videri posse Missam continuari in prædicto casu, etiam si lumen extinctum fuerit post Offertorium ante Consecrationem, quia jam oblata sunt ea, quæ postea erunt consecranda, nec potest tunc sine aliorum incommodo consecratio, & Sacrum omitti. Ita *Leander supra citans pro hac sententia Card. Lugo hic Diss. 20. Num. 77.*

APPENDIX

SUMMARIA

Ad brevem ac practicam Directionem Confessarii & Dispositionem Pœnitentis in toto decursu CONFSSIONIS Sacramentalis.

§. I.

Observanda Confessario in principio, & decursu Confessionis.

PRimò, Impertit pœnitenti hanc benedictionem: *Dominus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut dignè, & contritè confitearis peccata tua, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Amen.* Postea, si Pœnitens loqui hæreat, animet illum benignè, ut incipiat fideret soli Deo, & suo Patri spirituali proferre omnia peccata quæ memoriæ occurrunt; & incipientem, sine causa, non facile interrumpat.

Kk

Si

Si advertat Pœnitentem non satis posse se explicare, interroget illum cautè ex præceptis decalogi, vel de aliquibus peccatis quæ ipsius personam maximè concernunt. Quando etiam Pœnitens non satis exprimit circumstantias mutantes speciem v. g. quod persona quam carnaliter cognovit fuerit conjugata: vel quando non exponit numerum graviorum peccatorum, tenetur Confessarius de his Pœnitentem interrogare, Quod si ob diuturnitatem temporis, & lapsum frequentiam nequeat Pœnitens certum peccatorum numerum determinare, ut sæpe contingit in delectatione morosa pravis desideriis, consuetudine jurandi, interrogari poterit, à quanto tempore est confessus, & ab illo tempore quoties singulis septimanis, aut singulis diebus solitus fuerit labi in illud peccatum, & ex his quantum fert memoria expolitus, poterit Confessarius conjecturam sufficientem facere de frequentia & numero lapsuum à postrema confessione.

II. Dum Pœnitens narrat superflua, aut suas querelas, aut negotia domestica, aut res alienas ad propria peccata non pertinentes, Confessarius peritè sermonem divertat, v. g. dicendo, satis intellexi, quid meministi circa peccatum detractiois, verba contumeliosa, aut aliud peccatum pro qualitate personæ.

III. Si interrogandus sit in materia luxuriæ, utendum verbis honestis ac pudicis, paulatim à cogitationibus ad verba, à verbis ad actus progrediendo, ne Pœnitentes ex Confessario ea peccata discant, quæ antea ignorarunt.

IV. Quando aliquid occurrit grave & reprehensione dignum, confitentem non statim arguat, nec signum præbeat admirationis, antequam confessio absolvatur, ne Pœnitens turbatus, aut territus reliqua peccata sileat.

V. Si Pœnitens absque necessitate attingat graviora aliorum peccata, disertè illum moneat, ut ista sileat, & sicut tantum peccata exponat.

VI. Si quis confitendo ostendat se habere notitiam alicujus peccati, ex quo imminet grave damnum alicui communitati, caveat confitentem absolvere, nisi statuat congruo modo efficere, ut res ea reveletur Superioribus, illis quibus incumbit communitatis periculo prospicere: querendus tamen est modus quo sic fiat, ut non cedat in perniciem Pœnitentis.

VII. Quando narratur peccatum quod constat esse reservatum, à quo Confessarius per se nequit absolvere, monendus est Pœnitens ut ibi sistat, donec vel Pœnitens, vel potius ipse Confessarius ad superiorem pro facultate recurrat, tacito tamen Pœnitentis nomine, nisi malit alteri habenti potestatem iterum confiteri.

VIII. Quando, ob stupiditatem Pœnitentis, non potest ab eo extorquere idoneam materiam absolutionis per interrogationes ordinarias de mendacio, detractioe, ira inordinata, distractione voluntaria, verbis otiosis &c. Interrogari ulterius potest, an saltem voluerit aliquid horum committere, et si peccatum externum non posuerit. An egerit aliquid contra remorsum suæ conscientie, putando, aut dubitando, aliquid esse peccatum, quod vere non fuit. An saltem sine causa exposuerit se periculo committendi certum aliquod peccatum. Vel, an fuerit causa cur alii rem prohibitam fecerint; aut aliquid omiserint ad quod tenebantur, quod facile in parentibus locum habet, non monendo sui officii filios, famulos, aut alios suæ curæ commissos, quod si de nullo etiam horum se accusent,

jubendi sunt ut aliquod saltem peccatum exponant quod meminerunt aliquando in totius vite decursu se commissum: ac demum monendi, ut quantum fieri potest in futurum melius instructi ad confessionem procedant.

§. II.

Observanda à Confessario post Confessionem.

I. Postquam Pœnitentis Confessionem integram ante absolutionem, injungat salutarem Pœnitentiam, quamvis etiam ob aliquam causam, aut oblivionem, post absolutionem injungi possit. Forma autem integra Absolutionis superius exprimitur in *Tom. 2. Part. 2. Tr. 3. Cap. 9.* ubi tractatur Forma Hæreticos reconciliandi.

II. Quamvis pro satisfactione peccatorum quædam opera bona sint idonea: illa tamen ad tria positionum capita reducuntur. Nempe ad Jejunium, Orationem, & Eleemosynam. Ad *jejunium* spectat quævis carnis afflictatio, per cilicia, flagella, vigiliæ, cubitum in terra, peregrinationem, tolerationem liberæ injuriæ, aut contumeliæ, &c. *Orationis* nomine non solum intelligitur vocalis recitatio, sed etiam mentalis meditatio, lectio spiritualis, frequentatio Missæ, psalmodiæ, concionis, aut Sacramenti alicujus perceptio. *Eleemosyna* comprehendit omnia opera misericordiæ tam corporalia, quam spiritualia, ut curare infirmos, visitare hospitalia, excipere peregrinos, docere ignorantes, corrigere errantes aut peccatores, & id genus alia. Ex his eligit Confessarius, Pœnitentiam pro gravitate peccati, quæ simul sit Medicinalis, ad curandum animæ morbos, & præcavendum lapsum in futura peccata, verbi gratia, jejunium lubricis, Eleemosynam avaris imponendo, habità ratione virum, sexus, ætatis, & opportunitatis sui Pœnitentis. In his imponendis, uti cavendum est à nimio rigore quæ à confessione deterreat, ita ex altera parte videlicet declinet ad nimiam lenitatem, aut laxitatem, levia quædam opera pro gravissimis delictis imponenda, ut monet Tridentinum *Sess. 14. Cap. 8. de Sacram. Pœnit.* Quænam censetur Pœnitentia peccato mortali proportionata, diximus supra de satisfactione Sacramentali. *Tom. 2. P. 3. Tr. 3. Cap. 5. in fine.*

III. Expediit aliquando injungere opera quædam leviora, quæ gravioribus æquivalent quando sunt diuturna, ut quotidie dum surgit attente cogitare de morte necessario ventura, aut de æternitate pœnarum pro unico mortali, aut terram aliquoties osculari, aut nodis genibus, aut extensis brachiis assidue vespere recitare orationem Dominicam, aut aliquem psalmum, aut alias preces, quæ incutiant horrorem illius peccati cui Pœnitens est obnoxius.

IV. Si Pœnitens recuset Pœnitentiam idoneam, aut suæ emendationi necessariam, neganda est ipsi absolutio, quia per hoc ostendit se ad illam nondum esse satis dispositum.

V. Nunquam absolvat à peccatis, sub aliquo conditione de futuro, ut, si dederis talem Eleemosynam, & petieris ab alio veniam, quia talis absolutio nec deus nec valida est. Quando vero dubitaret Confessarius aliquis puer, aut etiam adultus in articulo mortali beat in præsentem usum rationis, aut dispositionem in hac conditione, si es capax, ego te absolvo, &c.

VI. Potest aliquando iterum absolutio etiam dæmon

A 150
kiThe
logD. 11
2. 5

scis ad tempus suspendi, præsertim cum recidivis, cum repidis, cum remanentibus in priori aliqua occasione peccati, cum retinentibus adhuc bona aliena; imo dabit illis differri absolutio, si post emendationem, aut restitutionem bis, tunc promissam, Confessarium in re gravi sefellierint: nisi contingat jam longè aliud, & planè extraordinarium emendationis signum ac propositum adferri, juxta ea quæ supra tradidimus de absolute Sacramentali Tom. 2. Part. 2. Tract. 2. Cap. 3. & alibi.

VII. Conſuetudinarius, sive qui sæpius affluvit in idem peccatum labi, si jam primum tibi confiteatur, & sincerè asserat se esse contritum, & proponere emendationem, absolvi tunc poterit, neque necesse est ipsius absolutionem in futurum differri donec constet secutam esse consuetudinis emendationem. Nec facit contra hanc praxim Methodus opposita falso fundamento mixta, quod nempe sincera peccatoris conversio non solet esse repentina; cui refragatur frequens experientia, de qua alibi.

VIII. Et si talem Pœnitentem absolverit, expedit aliquando ipsi suadere, ut pro ea vice ad sacram synaxim non accedat, ut augeat in eo reverentiam erga illud Sacramentum, & horrorem sui peccati, & majorem præparationem in sequentem confessionem.

IX. Valdè consultum est, ut sigillum confessionis securius servetur, de Pœnitentis vitii, aut etiam virtutibus, nunquam apud alios mentionem facere, ne dum unum laudat, videatur alium vituperare.

Si debeat de peccato in confessione audito consilium ab alio petere, expedit tantum generatim proponere, quid agendum foret si talis casus accideret.

X. Si advertat se Pœnitentem male absolutum dimississe sive defectu potestatis absolventi à certo peccato, sive quia malum consilium dedit, sive quia non obligavit ad restitutionem in præjudicium tertii, non debet illum postea monere, nisi forte prius posulet & obtineat à Pœnitente facultatem aliquid sibi de præterita confessione indicandi. De his plura superius in Tract. 3. Cap. 4. de sigillo Sacramentali.

§. III.

Modus juvandi Rudes, & pueros.

PRIMO, Interrogando explorabit, an sciant mysteria fidei necessaria, & præcepta Decalogi, ac Ecclesiæ. Si ignorent, quantum potest doceat, vel ad alium instructorem dirigat.

II. Dum hærent quasi muti, & nulla peccata exponunt, interroget primo, quæ sunt communia ex præceptis decalogi, aut de mendacio, maledictis, & detractione, & aliis supra iam præxi agendorum in ipsa confessione n. 8.

III. Doceat eos breviter quomodo debeant orare mane ac vesperi, & conscientiam examinare de cogitationibus, verbis, & operibus.

IV. Moneat peccata quæ occurrunt non esse retinenda ex pudore, & Confessarium non posse de illis loqui, & confessionem non profuturam si sponte peccata occultentur.

V. Conent pueris imprimere horrorem peccati, quia nempe reddit animam turpem & deformem instar dæmonis, gratia vero reddit speciosam instar angeli: 2. Incutiat illis timorem Dei, instar solis ubique præsentis, & malas cogitationes videntis, & igne æterni.

R. P. Arfidek. Tom II.

no punientis: Sed qui è contra pios, ac probos instat parentis amat, & solâ gloriæ, & dulcedine æternâ in cælesti paradiso perfundit.

VI. Denique doceat eos, ubi inobedientes parentibus, aut Magistris fuerunt, veniam ab illis postulare. Quia talia remedia pueris altius inhærent.

MOTIVA VARIA.

Disponentia ad summam Peccati Detestationem, Contritionem, & vitæ Emendationem.

CONSIDERA Dei Majestatem, potentiam, bonitatem, ac dignitatem infinitam, per Peccatum læsam, spretam, & contemptam, Et tamen summâ benignitate ad nos clamat, *Nolo mortem Peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat.* Quis Rex aut Princeps subditum rebellem, & læsæ Majestatis reum tam benignè ad veniam admitteret?

Peccatum quippe mortiferum, est aversio à Deo summo, æterno, & infinito Bono, simulque conversio ad Creaturam in se vilem, & infinite à Deo distantem, adeoque peccatum summum est malorum quod homini potest accidere.

Peccatum est animæ nostræ lethale Venenum, quod dæmon propinat in patinis aureis, ne illius malitia, & damna ex eo secutura nobis appareat.

Peccatum est horrenda Catena, & compedes quibus anima constricta in barathri profundum pertrahitur.

Peccatum est nefaria Proditio, quam homo rebelis machinatur adversus legitimum suum Regem ac Dominum, quasi claves civitatis, id est, animæ suæ possessionem tradens dæmoni hosti capitalissimo.

Peccatum est grave Pondus, quod nec calum retinere, nec terra potest, sed infra terram ad abyssum tartari cum peccatore descendit.

Peccatum constituit nos desertores Dei, ac Salvatoris nostri, cui datam in Baptismo fidem, & obedientiam per peccatum violamus.

Imo peccatum, teste Apostolo, Filium Dei conculat, & Sanguinem Testamenti pollutum ducit, & Spiritui gratiæ contumeliam facit.

Peccatum trifidissimo nos Exilio in perpetuum mulctat, dum à patriis paradisi sedibus in profundissima inferorum relegat, amissâ namque Dei gratiâ, simul perit hæreditarium jus regni cælestis.

Peccatum est fœdissima animæ Leptra: nam quem admodum morbus lepræ corporibus adimit omnem speciem, robur, & vigorem; ita peccatum omni pulchritudine animam privat, & omne virtutum robur elidit.

Peccatum omnia bonorum operum Merita destruit ac dissipat, quantumvis vitæ sanctissime acta, & omni virtutum genere cumulata fuerit: Efficit quoque ut nihil eorum quæ agis in statu peccati per se conducant ad præmium vitæ æternæ: Ad hæc, privat nos Communionem bonorum operum quæ in commune fiunt ab Ecclesiâ Catholica dum in illo statu versatur.

Quid plura animi & corporis Damna proponam? Peccatum si inveteratum fuerit, præcipitat animam tanta vi in miseriarum omnium pelagum, ut jam tradatur in reprobum sensum, qui cumulus est omnium malorum.

Peccatum sæpe corpora sana, & robusta dejicit, ut

tarda fiant, segnia, deformia, & inepta honestis excitationibus, ut vitam trahant brutis simillimam.

Peccatum potentissimos quosque magnitudine & honoribus sepius exiit; æquissimum quippe est, ut qui divinis honoribus tantum derogarunt, ipsi quoque vicissim jacturam similem faciant; quod Saulis, & tot Regum exemplis Scriptura confirmat.

Peccatum aufert lætitiæ cordis, quæ est vita hominis, inquit sapiens: inserit autem angores, ac tristitiam quæ exsiccat ossa, itaque vitam insuavem, ac mortis instar facit.

Peccatum sæpe justo Dei judicio mortem accelerat, & in visceribus nostris, nobis inscis, colligit tabernaculum ac perniciem. Ex quo factum est, ut plures, malefactoribus ad extremum id exigentibus, morte repentinâ sint extincti, atque ultricibus inferorum flammis addicti.

Tanta sunt peccati damna, & tanta malitia contra divinam bonitatem, ut justissimum sit illud dictum S. Anselmi Archiep. Cantuar. Si hinc Peccati horrorem sine pena, & inde Inferni dolorem sine culpa, mihi propositum cernerem, necessitas autem imponeretur alterutrum deligendi: mallem, inquit, purus à peccato & innocens gehennam intrare, quam peccati forde pollutus Cælorum regna tenere, *Lib. de beatitudine Cap. 190.* Idem constat de S. Edmundo Archiepisc. Cantuariensi, cujus ea vox erat: Mallem insillire in rogam ardentissimum, quam peccatum ullum sciens admittere in Deum meum. S. Ludovicus Rex Gallorum, ab ineunte ætate hoc sibi meritò semper persuasum habebat, potius mori, quam peccare.

Cum peccatum sit tot rationibus supra quam dici, aut credi possit detestandum, ac reformidandum, extremæ sanè dementiæ est, vel momento temporis, in statu tam periculoso permanere, hoc est in separatione à Deo, in faucibus Dæmonis, in portis Inferni, in mediis malorum immenso agminibus, inter mille discrimina damnationis æternæ.

Hinc ulterius patet, quam ingens sit utilitas Confessionis, & seriæ Pœnitentiæ. 1. quia hæc adfert Remissionem omnium peccatorum, etiam gravissimorum. 2. Aufert reatum & debitum pœnarum æternarum, & sæpe pœnarum temporalium, quas Deus peccatoribus in hac vita infligit. 3. Caustrat Reviviscentiæ omnium bonorum operum, & meritum, quæ prius in statu gratiæ facta, per secutum peccatum mortale sine Pœnitentiâ in perpetuum extincta fuissent. 4. Restituit con-

scientiæ pacem & serenitatem per peccata ablata cum magna, & sæpe valde sensibili animi consolatione. Denique reparat omnia peccati damna superius memorata, & restituit statum gratiæ, quod quia summum est, & nunquam satis æstimabile hominis bonum, illius utilitatem ac dignitatem paucis punctis exponam, ut citius appareat quanti momenti sit statum illum per Pœnitentiâ acquirere, & acquisitum inviolabiliter tenere.

Quanti momenti sit Status Gratia.

STATUS gratiæ est Pignus vitæ beatæ & immortalis, & sequitur initium ac radix cælestis gloriæ.

Gratia illa est Thesaurus electorum, & Fons omnium cælestium bonorum.

Gratia arctissimè hominem Deo devincit, adtingit, & urit, ut quasi unus cum Deo efficiatur, ut loquitur Apostolus.

Gratia animam constituit Christi sponsam, Patri æterni filiam amatissimam, & templum augustissimum Spiritus sancti.

Gratia regni æterni participem facit, & (quod consequens est) socium, contubernalem, ac fratrem dilectissimum omnium Sanctorum, & Angelorum.

Gratia sanctificans liberat animam à culpa quæ contraxit, eamque penitus reconciliat Deo.

Gratia Deum homini demeretur, operibusque nostris vitam æternam promerendi vim tribuit: ac deum merita omnia peccatis deperdita restituit.

Gratia erigit animum ut cuncta caduca despiciat, neque extollatur fortuitis, neque frangatur adversis, ut illi vera sit voluptas, mundi voluptates contemneret.

Gratia virtutes omnes, ac dona Spiritus sancti menti inserit, & inserta custodit.

Denique, quod caput est, gratia Deum ipsum in hominis Animam hospitio recipit, ac conservat, quam suâ præsentia consolatur, quam defendit, quam gubernat, quam dirigit ad cælestem patriam, in qua cum dilectò Sponso palciatur, in qua triumphat, in qua beatè quiescit per omnem æternitatem.

REMEDIA & DOCUMENTA contra singula Peccata in particulari: Actus varii; & Motiva Contritionis perfectæ: Praxis assistendi aegris & moribundis; item cuius Proximo in quovis Stato, tradantur infra Tomo Tertio circa medium, & finem.

TRACTATUS ULTIMUS IDÆA SCIENTIFICA THEOLOGIÆ UNIVERSÆ, ET SCIENTIARUM ILLI ANNEXARUM.

Complectens juris Canonici, juris Civilis, Scientiæ Philosophicæ, Rationalis, & Naturalis cum annexis, Principia, Regulas, Axiomata, Auctores, Originem, Progressum, ac Partium singularium Ordinem, & Materiam, ac Fori Ecclesiastici normam multiplicem: Singula breviter methodo exposita.

Cum hæc Principia, Regulae, Auctores &c. præsertim Theologiæ, Juris Canonici, & Civilis cum scientiis illis ancillantibus, inmaxime sint momenti ad Resolutiones Theologicas in eodem genere rite formandas: Atque insuper plurimum conducant Scientiarum altiorum Studiosum in qua-